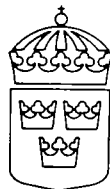

Regeringens proposition 1991/92:167

om den svenska hemförsäljnings-
lagens anpassning till EG:s regelverk

Prop.
1991/92:167

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 9 april 1992.

På regeringens vägnar

Carl Bildt

Reidunn Laurén

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen behandlas frågan om en anpassning av svensk rätt till reglerna i ett EG-direktiv om konsumentskydd vid avtal som ingås utanför näringsidkarens fasta försäljningsställe. Det föreslås att reglerna i direktivet skall införlivas med svensk rätt genom ändringar i hemförsäljningslagen.

De ändringar som därvid aktualiseras rör framför allt hemförsäljningslagens tillämpningsområde. Det föreslås att lagen skall omfatta inte bara som nu köp av lös egendom utan även andra avtal om överlåtelse eller upplåtelse av sådan egendom, t.ex. hyra och leasing. Vidare föreslås att lagen skall omfatta tjänster i allmänhet.

När det gäller frågan om var konsumenten skall ha företagit den rättshandling som lagen reglerar föreslås att lagen skall tillämpas - förutom som nu vid hembesök och telefonförsäljning - på avtal som träffas under utflykter som organiseras av näringsidkaren och som görs till en plats utanför dennes fasta försäljningsställe.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1993.

Förslag till

Lag om ändring i hemförsäljningslagen (1981:1361)

Härigenom föreskrivs i fråga om hemförsäljningslagen (1981:1361) dels att 11 § skall upphöra att gälla, dels att 1, 4, 5 och 7-10 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag tillämpas då näringsidkare vid hembesök eller vid telefonsamtal som utgör led i telefonförsäljning yrkesmässigt säljer lös egendom till konsumenter för huvudsakligen enskilt bruk. Hembesök föreligger då näringsidkaren söker upp konsumenten i dennes bostad eller på någon annan plats där konsumenten inte endast för stunden befinner sig.

Lagen tillämpas också då näringsidkare, under de förutsättningar som anges i första stycket, mot ersättning åtager sig att utföra fortlöpande tjänster i form av underhåll eller tillsyn av egendom, undervisning eller liknande.

Lagen tillämpas dock ej, om det pris som konsumenten sammanlagt skall betala understiger 300 kr. Lagen tillämpas inte heller vid försäljning av livsmedel eller av finansiella instrument som avses i lagen (1991: 980) om handel med finansiella instrument.

Denna lag tillämpas då näringsidkare yrkesmässigt överlåter eller upplåter lös egendom eller utför tjänster till konsumenter för huvudsakligen enskilt bruk, om avtalet ingås

1. vid hembesök, varmed avses ett besök i konsumentens eller någon annan konsuments bostad eller på någon annan plats där konsumenten inte endast för stunden befinner sig,

2. vid telefonsamtal som utgör led i försäljning eller annan liknande verksamhet, eller

3. under en av näringsidkaren organiserad utflykt till en plats utanför dennes fasta försäljningsställe.

Lagen tillämpas dock inte, om

1. det pris som konsumenten sammanlagt skall betala understiger 300 kr,

2. avtalet gäller leverans av livsmedel från näringsidkare som regelmässigt betjänar vissa rutter,

¹ Senaste lydelse 1991:988

3. avtalet gäller finansiella instrument som avses i lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument,

4. avtalet gäller uppförande av byggnad eller annan fast anläggning på mark eller i vatten,

5. avtalet är ett försäkringsavtal,

6. avtalet ingås vid ett hembesök som äger rum på konsumentens uttryckliga begäran och avtalet gäller en vara eller en tjänst som omfattas av konsumentens begäran eller som har ett direkt samband med den varan eller tjänsten, eller

7. avtalet ingås vid ett telefonsamtal med ett kreditinstitut som avses i 3 § lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank och avtalet gäller en tjänst.

4 §

När avtal ingås vid hembesök, skall näringsidkaren samtidigt lämna konsumenten en handling där denna informeras om innehållet i denna lag. Konsumenten skall skriva under ett exemplar av handlingen som bekräftelse på att han eller hon har tagit emot den. Den informationshandling som överlämnas till konsumenten skall vara åtföljd av en blankett, som denne kan använda för att utöva sin ångerrätt enligt 6 §.

När avtal ingås vid hembesök eller under en av näringsidkaren organiserad utflykt till en plats utanför dennes fasta försäljningsställe, skall näringsidkaren samtidigt lämna konsumenten en handling där denne informeras om innehållet i denna lag samt om namn och adress till någon som ångerrätten enligt 6 § kan utövas mot. Konsumenten skall skriva under ett exemplar av handlingen som bekräftelse på att han eller hon har tagit emot den. Den informationshandling som överlämnas till konsumenten skall vara åtföljd av en blankett, som denne kan använda för att utöva

När avtal ingås vid *telefonförsäljning* skall näringsidkaren senast tre dagar därefter till konsumenten lämna eller sända en bekräftelse av vad som har avtalats, tillsammans med den handling och den blankett som avses i första stycket.

Handlingar och blanketter som avses i första och andra styckena skall överensstämma med formulär som fastställs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

5 §²

Om föreskrifterna i 4 § inte iakttas, är konsumenten inte bunden av avtalet.

Vill konsumenten att avtalet skall återgå enligt första stycket, skall näringsidkaren underrättas om detta inom ett år från det att, vid *köp* av lös egendom konsumenten tog emot *godset* eller en väsentlig del av *det* eller, vid avtal om en tjänst, näringsidkaren började utföra tjänsten. Annars har konsumenten förlorat sin rätt att kräva att avtalet skall återgå.

sin ångerrätt.

När avtal ingås vid *telefonförsäljning* eller *annan liknande verksamhet per telefon*, skall näringsidkaren senast tre dagar därefter till konsumenten lämna eller sända en bekräftelse av vad som har avtalats, tillsammans med den handling och den blankett som avses i första stycket.

Vill konsumenten att avtalet skall återgå enligt första stycket, skall näringsidkaren underrättas om detta inom ett år från det att, vid *avtal om överlåtelse eller upplåtelse* av lös egendom konsumenten tog emot *varan* eller en väsentlig del av *den* eller, vid avtal om en tjänst, näringsidkaren började utföra tjänsten. Annars har konsumenten förlorat sin rätt att kräva att avtalet skall återgå.

7 §³

Vid *köp* av lös egendom börjar ångerveckan löpa den dag då konsumenten tog emot *godset* eller en väsentlig del av *det* eller dessförinnan undersökte *godset* eller *likadant gods*, dock tidigast den dag då handlingar som avses

Vid *avtal om överlåtelse eller upplåtelse* av lös egendom börjar ångerveckan löpa den dag då konsumenten tog emot *varan* eller en väsentlig del av *den* eller dessförinnan undersökte *varan* eller *en likadan vara*, dock tidi-

² Senaste lydelse 1987:492

³ Senaste lydelse 1987:492

i 4 § kom konsumenten till handa.

Vid avtal om en *fortlöpande* tjänst börjar ångerveckan löpa den dag då de handlingar som avses i 4 § kom konsumenten till handa. Detsamma gäller vid *köp* av lös egendom, om näringsidkaren skriftligen har kommit överens med konsumenten om detta i fall då,

1. *godset* har tillverkats eller väsentligt ändrats efter konsumentens särskilda önskemål, eller

2. det, med hänsyn till att *godset* är skrymmande eller av någon annan liknande anledning, inte skulle vara rimligt att ångerveckan började löpa först då konsumenten tog emot *godset* eller en väsentligt del av *det* eller dessförinnan undersökte *godset* eller *likadant gods*.

gäst den dag då handlingar som avses i 4 § kom konsumenten till handa.

Vid avtal om en tjänst börjar ångerveckan löpa den dag då de handlingar som avses i 4 § kom konsumenten till handa. Detsamma gäller vid avtal om *överlåtelse eller upplåtelse* av lös egendom, om näringsidkaren skriftligen har kommit överens med konsumenten om detta i fall då,

1. *varan* har tillverkats eller väsentligt ändrats efter konsumentens särskilda önskemål, eller

2. det, med hänsyn till att *varan* är skrymmande eller av någon annan liknande anledning, inte skulle vara rimligt att ångerveckan började löpa först då konsumenten tog emot *varan* eller en väsentlig del av *den* eller undersökte *varan* eller *en likadan vara*.

8 §

Konsumenten får vid *köp* av lös egendom utöva sin ångerrätt endast om *det gods* som han eller hon har tagit emot hålls i väsentligen oförändrat skick. Detta gäller dock inte, om *godset* har förstörts eller förändrats på grund av någon åtgärd som har varit nödvändig för att undersöka *godset* eller på grund av någon omständighet som inte kan hänföras till konsumenten.

Konsumenten får vid *avtal om överlåtelse eller upplåtelse* av lös egendom utöva sin ångerrätt endast om *den vara* som han eller hon har tagit emot hålls i väsentligen oförändrat skick. Detta gäller dock inte, om *varan* har förstörts eller förändrats på grund av någon åtgärd som har varit nödvändig för att undersöka *varan* eller på grund av någon omständighet som inte kan hänföras till konsumenten.

9 §

Om konsumenten vid *köp* av lös

Om konsumenten vid *avtal om*

egendom utövar sin ångerrätt, skall *det gods* som han eller hon har tagit emot hållas tillgänglig på den plats där *det* har tagits emot. *Godset* får dock hållas tillgängligt på någon annan plats som konsumenten anvisar, om näringsidkaren utan olägenhet kan hämta *det* där.

Har *godset* sänts till konsumenten med post skall denne sända tillbaka *godset* på samma sätt, under förutsättning att näringsidkaren tillhandahåller en lämplig förpackning och att konsumenten inte behöver lägga ut för returporto.

överlåtelse eller upplåtelse av lös egendom utövar sin ångerrätt, skall *den vara* som han eller hon har tagit emot hållas tillgänglig på den plats där *den* har tagits emot. *Varan* får dock hållas tillgänglig på någon annan plats som konsumenten anvisar, om näringsidkaren utan olägenhet kan hämta *den* där.

Har *varan* sänts till konsumenten med post skall denne sända tillbaka *varan* på samma sätt, under förutsättning att näringsidkaren tillhandahåller en lämplig förpackning och att konsumenten inte behöver lägga ut för returporto.

Om konsumenten vid avtal om en tjänst utövar sin ångerrätt, skall vad som sägs i första och andra styckena tillämpas på material som konsumenten har tagit emot, förutsatt att konsumenten inte åsamkas olägenheter av betydelse eller kostnader.

10 §

Om konsumenten *vid köp av lös egendom* utövar sin ångerrätt, skall näringsidkaren lämna tillbaka vad konsumenten har betalt. Konsumenten har rätt att behålla *godset* till dess att näringsidkaren fullgör denna skyldighet.

Om näringsidkaren i fall som avses i 9 § första stycket inte hämtar *godset* inom tre månader från den dag när ångerveckan började löpa, tillfaller *godset* konsumenten utan ersättning. Detsamma gäller om näringsid-

Om konsumenten utövar sin ångerrätt, skall näringsidkaren lämna tillbaka vad konsumenten har betalt. Konsumenten har rätt att behålla *varan*, och i förekommande fall *materialet*, till dess att näringsidkaren fullgör denna skyldighet.

Om näringsidkaren i fall som avses i 9 § första stycket inte hämtar *varan*, eller i förekommande fall *materialet*, inom tre månader från den dag när ångerveckan började löpa, tillfaller *egendomen* konsumenten utan

karen i fall som avses i 9 § andra stycket inte inom denna tid lämnar tillbaka vad konsumenten har betalt.

ersättning. Detsamma gäller om näringsidkaren i fall som avses i 9 § andra stycket inte inom denna tid lämnar tillbaka vad konsumenten har betalt.

11 §

Om konsumenten vid avtal om en fortlöpande tjänst utövar sin ångerrätt, skall näringsidkaren lämna tillbaka vad konsumenten har betalt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller äldre föreskrifter.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 9 april 1992.

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, statsråden B. Westerberg, Friggebo, Laurén, Hörnlund, Olsson, Svensson, Dinkelspiel, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Davidson, Könberg, Odell, Lundgren, Ask

Föredragande: statsrådet Laurén

Proposition om den svenska hemförsäljningslagens anpassning till EG:s regelverk

1 Inledning

Frågan om en närmare anknytning mellan Sverige och EG har varit föremål för diskussioner och överväganden en längre tid. Under år 1990 inleddes formella förhandlingar mellan EFTA-länderna och EG om ett närmare samarbete byggt på ett gemensamt beslutsfattande och gemensamma institutioner inom ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde, EES. Avsikten är att ett avtal om sådant samarbete skall träda i kraft vid årsskiftet 1992/93, samtidigt som EG:s inre marknad fullbordas. Målet för ett EES-avtal är att skapa ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde med fri rörlighet för varor, tjänster, personer och kapital inom hela EG-EFTA-området och att utveckla och bredda samarbetet på angränsande politikområden, såsom miljö, forskning, utbildning och konsumentskydd. Enhetliga regler skall gälla inom hela EG-EFTA-området och basen för EES-avtalet skall vara relevanta delar av EG:s existerande regelverk (*acquis communautaire*). Dessa EG-regler avses alltså på ett eller annat sätt bli integrerade i avtalet så att de kommer att gälla också i EFTA-länderna och i relationerna mellan EG och EFTA-länderna.

Den 1 juli 1991 inlämnades en ansökan om svenskt medlemskap i EG.

Till de regler som avses bli integrerade i EES-avtalet hör ett av EG:s ministerråd den 20 december 1985 antaget direktiv om konsumentskydd vid avtal som ingås utanför näringsidkarens fasta försäljningsställe (85/577/EEG). Direktivet i den engelska originalversionen, jämte en preliminär, inofficiell svensk översättning av direktivet, bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1 och 2*.

I en inom justitiedepartementet upprättad departementspromemoria, Ds 1991:68, Den svenska hemförsäljningslagens anpassning till EG:s regelverk, föreslås att reglerna i direktivet skall införlivas i svensk rätt genom ändringar i hemförsäljningslagen. Promemorian har remissbehandlats. Till protokollet i detta ärende bör fogas dels en sammanfattning av

lats. Till protokollet i detta ärende bör fogas dels en sammanfattning av promemorian som *bilaga 3*, dels promemorians lagförslag som *bilaga 4*, dels en förteckning över remissinstanserna som *bilaga 5*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i lagstiftningsärendet (justitiedepartementets dnr 91-3100).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 19 mars 1992 att inhämta lagrådets yttrande över förslag till ändring i hemförsäljningslagen.

Lagförslaget bör fogas till protokollet som *bilaga 6*.

Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran. Lagrådets yttrande bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 7*. Jag har gjort några redaktionella ändringar i det remitterade lagförslaget.

2 EG-reglernas införlivande i svensk rätt

Mitt förslag: Reglerna i EG-direktivet införlivas med svensk rätt genom ändringar i hemförsäljningslagen.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt (se promemorian s. 15).

Remissinstanserna: Förslaget tillstyrks eller lämnas utan erinran av samtliga remissinstanser.

Skälen för mitt förslag: I syfte att uppfylla de åtaganden som kan följa av en närmare svensk anknytning till EG i form av ett EES-avtal, ett medlemskap eller på annat sätt, bör EG-direktivet om hemförsäljning införlivas i svensk rätt.

Att direktiv är inom EG bindande för medlemsstaterna på det sättet att dessa är skyldiga att anpassa sin lagstiftning efter direktivet. Hur detta närmare skall gå till överlämnas emellertid åt medlemsstaterna att själva avgöra.

Syftet med EG-direktivet om konsumentskydd vid avtal som ingås utanför näringsidkarens fasta försäljningsställe är att uppnå att de olika nationernas regler om ingående av sådana avtal blir enhetliga. Huvudinnehållet i direktivet är att en konsument skall ha en frist på minst sju dagar att ångra avtalet. Ångerrätten gäller sådana fall då avtalet ingås under ett besök av näringsidkaren i konsumentens bostad eller på dennes arbetsplats. Det gäller också om avtalet med konsumenten ingås när näringsidkaren besöker en annan konsument eller under en utflykt som har arrangerats av näringsidkaren och som görs till en plats utanför den senares fasta försäljningsställe. Vidare föreskrivs att näringsidkaren skall ge konsumenten skriftlig information om ångerrätten.

För svensk del har det sedan år 1971 funnits lagstiftning om hemförsäljning. Den nuvarande hemförsäljningslagen är från år 1981 (SFS 1981:

1361). Huvudinnehållet i lagen är, på motsvarande sätt som i EG-direktivet, att konsumenten har en viss tid på sig att ångra ett avtal som har ingåtts vid hemförsäljning. Lagen uppfyller i stor utsträckning de krav som EG-direktivet ställer och ger på en del punkter ett bättre skydd för konsumenten än det som följer av direktivet. I några avseenden avviker dock lagens lösning från den som har valts i EG-direktivet.

Med hänsyn till det nu anförda biträder jag det i promemorian framförda, av samtliga remissinstanser godtagna, förslaget att reglerna i direktivet bör införlivas i svensk rätt genom att hemförsäljningslagen ändras så att dess regler kommer att uppfylla direktivets krav.

3 Behovet av ändringar i hemförsäljningslagen

3.1 Förvärvets syfte

Min bedömning: Hemförsäljningslagens krav på att konsumenten - för att lagen skall vara tillämplig - skall förvärva egendomen huvudsakligen för enskilt bruk kan behållas oförändrat.

Promemorians bedömning: Överensstämmer med min (se promemorian s. 16 och 17).

Remissinstanserna: Bedömningen biträds eller lämnas utan erinran av samtliga remissinstanser.

Skälen för min bedömning: EG-direktivet om hemförsäljning gäller bara fall då köparen är en konsument (se artikel 1). I artikel 2 första ledet definieras en konsument som en fysisk person som vid den ifrågavarande transaktionen handlar för ett ändamål som får anses ligga utanför hans yrke eller näring. I hemförsäljningslagen (1 § andra stycket) anges att den lagen skall tillämpas, om köparen är en konsument som förvärvar något *huvudsakligen* för enskilt bruk. Hemförsäljningslagen kan således bli tillämplig om en företagare köper en vara som är avsedd för familjens bruk men som tillfälligtvis kan komma att användas också i rörelsen. Enligt vad som uttalats i förarbetena till hemförsäljningslagen måste det krävas att avsikten med förvärvet på något sätt framgår av omständigheterna vid köpet (prop. 1971:86 s. 89).

Med hänsyn till det anförda kan det ifrågasättas om det råder full överensstämmelse på denna punkt mellan den svenska lagen och EG-direktivet. På initiativ av Danmark, som i sin nationella lagstiftning om hemförsäljning har utformat tillämpningsområdet på ett sätt som överensstämmer med det svenska, uttalade emellertid ministerrådet och kommissionen i samband med att direktivet utfärdades att om köparen handlar delvis utanför sin förvärvsverksamhet och delvis som ett led i denna verksamhet, omfattas avtalet av artikel 2 första ledet endast om konsumenten huvudsakligen handlar utanför sin förvärvsverksamhet. När köparen huvudsakligen har handlat utanför sin förvärvsverksamhet men

näringsidkaren inte har kunnat inse detta omfattas avtalet inte av direktivet. Prop. 1991/92:167

Mot bakgrund av det nu anförda har i promemorian uttalats att tillämpningsområdet i direktivet får anses motsvara - i här berörd del - vad som gäller enligt gällande svenska hemförsäljningslag. Denna bedömning har biträts eller lämnats utan erinran av samtliga remissinstanser. För egen del har jag inte någon annan uppfattning. Jag ansluter mig således till slutsatsen i promemorian att det på den aktuella punkten inte behövs någon ändring av hemförsäljningslagen.

3.2 Begreppet näringsidkare

Min bedömning: Den bestämning av hemförsäljningslagens tillämpningsområde som ansluter till begreppet näringsidkare kan behållas oförändrad.

Promemorians bedömning: Överensstämmer med min (se promemorian s. 17).

Remissinstanserna: Bedömningen biträds eller lämnas utan erinran av samtliga remissinstanser.

Skälen för min bedömning: En näringsidkare definieras i artikel 2 andra ledet i EG-direktivet som en fysisk eller juridisk person som vid ingående av avtalet uppträder i sin kommersiella eller yrkesmässiga egenskap samt varje person som uppträder i dennes namn eller för dennes räkning. Med termen näringsidkare i svensk konsumentlagstiftning avses varje fysisk eller juridisk person som yrkesmässigt bedriver ekonomisk verksamhet (se prop. 1981/82:40 s. 23). Dessutom krävs enligt hemförsäljningslagen att den ifrågavarande transaktionen sker i hans yrkesmässiga verksamhet. Reglerna i hemförsäljningslagen gäller inte bara då näringsidkaren uppträder personligen utan även när han företräds av ett ombud (jfr 12 §).

Av det anförda torde framgå att tillämpningsområdena för EG-direktivet och för hemförsäljningslagen är desamma såvitt avser de bestämmelser av dessa som sammanhänger med begreppet näringsidkare. I likhet med remissinstanserna delar jag därför promemorians bedömning att det inte finns anledning att på denna punkt ändra tillämpningsområdet i hemförsäljningslagen.

3.3 Avtalstyperna

Mitt förslag: Hemförsäljningslagen skall tillämpas inte bara vid köp utan även vid andra avtal om överlåtelse eller upplåtelse av varor, t.ex. hyra och leasing. Vidare skall lagen omfatta tjänster generellt.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt (se promemorian s.

Remissinstanserna: Förslaget tillstyrks eller lämnas utan erinran av det helt övervägande antalet remissinstanser. Ett par remissinstanser vill dock inskränka hemförsäljningslagens tillämpningsområde till att avse bara lösa saker. Några remissinstanser har framfört önskemål om att hemförsäljningslagen inte skall vara tillämplig på försäljning av monteringsfärdiga småhus.

Skälen för mitt förslag: Såväl i hemförsäljningslagen som i EG-direktivet har det varit nödvändigt att göra en avgränsning med avseende på vilka avtal som bör omfattas av regleringen. En sådan avgränsning måste ske både såvitt gäller avtalstyperna (köpeavtal, uppdragsavtal, försäkringsavtal m.m.) och i fråga om karaktären av de prestationer som skall tillkomma konsumenten enligt avtalet (leverans av lösöre eller annan lös egendom, tillhandahållande av tjänster m.m.).

När det gäller avtalstyperna går EG-direktivet längre än den gällande hemförsäljningslagen. Direktivet omfattar således i motsats till sistnämnda lag inte bara köpeavtal utan även andra avtal om överlåtelse eller upplåtelse av egendom (se artikel 1). Det betyder att också sådana avtalstyper som exempelvis hyra och leasing omfattas av direktivet. EG-direktivet innefattar även en vidare reglering när det gäller tjänster än hemförsäljningslagen. Den senare omfattar bara de s.k. abonnemangsavtalen (se 1 § andra stycket). Det typiska för sådana avtal är att det skall vara fråga om åtagande att utföra tjänster av visst slag vid periodiskt återkommande tillfällen, t.ex. åtagande att en eller flera gånger per år se över värmeanläggningen i en villa. Direktivet omfattar däremot i princip tjänster i allmänhet (se artikel 1).

Mot bakgrund av det nu anförda har i promemorian föreslagits att hemförsäljningslagens tillämpningsområde utvidgas till att avse dels andra avtalstyper än köp, dels tjänster i allmänhet. Ingen remissinstans har haft någon erinran mot detta. Däremot har en remissinstans tagit upp frågan vad som avses med en tjänst.

Någon närmare definition av tjänstebegreppet finns inte i direktivet. Inte heller i svensk rätt finns någon generell definition av vad som skall förstås med en tjänst. Många gånger torde en tjänst utgöra en prestation som varken består av pengar, varor eller arbete i ett anställningsförhållande. Ett avtal om en tjänsteprestation står således i motsatsförhållande till bl.a. ett avtal om köp. Avtal om tjänster kan avse ändring eller reparation av fasta och lösa saker, montering och installation av varor, transporter av varor, intellektuella prestationer såsom upprättande av byggnadsritningar, medicinsk behandling av djur eller människor m.m.

I fråga om gränsdragningen mellan köp och tjänst vill jag för svensk rätt peka på bestämmelsen i 2 § konsumentköplagen (1990:932). Den bestämmelsen innehåller i första stycket en reglering som tar sikte på gränsdragningen mellan köp och arbetsbeting. Enligt bestämmelsen är det avgörande om beställaren har tillhandahållit en väsentlig del av materialet. Är detta fallet består motpartens prestation huvudsakligen av arbete och avtalet skall då bedömas som ett avtal om en tjänst. Om i

stället tillverkaren står för en väsentlig del av materialet, är avtalet att bedöma som ett köp. Bestämmelsens andra stycke innehåller en reglering som tar sikte på gränsdragningen mellan köp och tjänst i de fall då avtalet innefattar såväl leverans av en vara som montering, installation eller annan tjänst. Det avgörande blir då om tjänsten utgör den övervägande delen av leverantörens förpliktelse. Är så fallet är avtalet att bedöma som en tjänst, i annat fall som ett köp (jfr prop. 1988/89:76 s. 62 f.). En motsvarande reglering finns i 2 § konsumenttjänstlagen (1985:716).

När det gäller frågan om karaktären av de prestationer som enligt avtalet skall tillkomma konsumenten omfattar EG-direktivet, förutom tjänster, "goods". Detta uttryck brukar användas för egendom som närmast motsvarar det svenska begreppet lös sak. Den gällande hemförsäljningslagen är tillämplig på lös egendom, vilket är ett mera vidsträckt begrepp än lös sak. Ett par remissinstanser har satt i fråga om inte hemförsäljningslagen borde begränsas till att gälla bara lösa saker. Den svenska lagstiftningen om hemförsäljning har emellertid allt sedan den infördes år 1971 tagit sikte på lös egendom och jag kan inte finna att det har förebragts omständigheter som gör det motiverat att i detta sammanhang överväga en ändring därvidlag. Jag anser därför i likhet med promemorieförslaget och det helt övervägande antalet remissinstanser att lagen även fortsättningsvis bör omfatta lös egendom.

Två remissinstanser har varit inne på att lagens tillämpningsområde borde begränsas i ett alldeles speciellt avseende, nämligen när det gäller försäljning av monteringsfärdiga småhus. I och för sig torde vissa skäl kunna anföras för en sådan ordning (jfr även prop. 1981/82:40 s. 41). Monteringsfärdiga hus utgör emellertid lösa saker och något undantag för färdighus finns inte i EG-direktivet. En annan sak, som jag kommer att behandla i följande avsnitt, är att sådan försäljning ändå vanligen torde falla utanför hemförsäljningslagen både nu och i framtiden.

På motsvarande sätt som i köplagen och konsumentköplagen bör enligt min mening uttrycket gods i hemförsäljningslagen bytas ut mot uttrycket vara.

3.4 Avtalssituationen

Mitt förslag: Hemförsäljningslagen skall tillämpas, inte som nu bara på avtal som träffas vid hembesök hos konsumenten eller vid telefonsamtal med denne, utan även på avtal som träffas hemma hos någon annan konsument eller under en utflykt som organiseras av näringsidkaren och som görs till en plats utanför näringsidkarens fasta försäljningsställe. Från hemförsäljningslagens tillämpningsområde skall i princip undantas sådana fall där hembesöket äger rum på konsumentens uttryckliga begäran.

Promemorian's förslag: Överensstämmer med mitt (se promemorian s.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran. Några remissinstanser vill utvidga lagens tillämpningsområde så att lagen tar sikte på alla utflykter som näringsidkaren organiserar samt att undantag inte görs för sådana hembesök som äger rum på konsumentens uttryckliga begäran. Ett par remissinstanser vill begränsa tillämpningsområdet så att lagen inte skall vara tillämplig på avtal som sluts per telefon.

Skälen för mitt förslag: En grundläggande fråga i såväl EG-direktivet som hemförsäljningslagen är den avgränsning av tillämpningsområdet som måste ske med avseende på var konsumenten har företagit den rättshandling vars verkningar skall regleras. Enligt artikel 1 i direktivet skall detta tillämpas på avtal som har ingåtts under en utflykt som arrangeras av näringsidkaren utanför dennes fasta försäljningsställe samt på avtal som har ingåtts i samband med näringsidkarens besök hemma hos konsumenten eller en annan konsument eller på konsumentens arbetsplats, om inte besöket sker på konsumentens uttryckliga begäran.

Hemförsäljningslagen är tillämplig vid s.k. telefonförsäljning och vid hembesök. Enligt lagen föreligger ett hembesök då näringsidkaren söker upp konsumenten i dennes bostad eller på någon annan plats där konsumenten inte endast för stunden befinner sig. Med det senare avses t.ex. arbetsplatser, sjukhus och konferenser och i regel även tåg och publika evenemang (se prop. 1981/82:40 s. 24).

Som framgår av det nu anförda tar reglerna i direktivet sikte delvis på andra situationer än de som omfattas av hemförsäljningslagen. I promemorian har föreslagits vissa utvidgningar av hemförsäljningslagens tillämpningsområde så att de situationer som regleras i direktivet också kommer att falla under den svenska lagen.

Till en början handlar det om två typsituationer i direktivet som inte uttryckligen nämns i hemförsäljningslagen. Den ena är avtal som ingås i samband med näringsidkarens besök hemma hos en annan konsument. Vad som avses är exempelvis sådana fall då en person bjuder hem vänner och bekanta till en bjudning vid vilken en representant för ett kosmetikaföretag demonstrerar och försäljer produkter från företaget. I promemorian har föreslagits att det bör komma till tydligt uttryck i lagtexten att hemförsäljningslagen omfattar denna avtalssituation. Detta förslag har biträtts eller lämnats utan erinran av praktiskt taget samtliga remissinstanser och jag har för egen del ingen annan uppfattning.

I promemorian har vidare föreslagits att lagen skall anges vara tillämplig också på avtal som sluts under en av näringsidkaren organiserad utflykt till en plats utanför dennes fasta försäljningsställe. Det kan exempelvis vara fråga om en av näringsidkaren organiserad bussresa till ett näringsställe, där näringsidkaren bjuder på förtäring och samtidigt förevisar och försäljer någon produkt. Också detta förslag har godtagits av det stora flertalet remissinstanser. Ett par instanser har dock ställt sig tveksamma, bl.a. med hänvisning till svårigheten att avgöra vad som är ett fast försäljningsställe.

Jag kan i och för sig ha förståelse för en sådan uppfattning. Begreppet fast försäljningsställe fanns med i 1971 års hemförsäljningslag men utmönstrades i 1981 års hemförsäljningslag. Skälet till detta var bl.a. att frågan om vad som var ett fast försäljningsställe ansågs vålla problem vid den praktiska tillämpningen av lagen (se prop. 1981/82:40 s. 23).

Det är naturligtvis möjligt att även i fortsättningen undvika nämnda begrepp och låta alla utflykter som har organiserats av en näringsidkare omfattas av lagen. Enligt min mening finns det dock inte sakliga skäl för detta. Att ha en reglering som bara träffar utflykter utanför näringsidkarens försäljningsställe torde kunna motiveras av att en konsument som följer med en näringsidkare till exempelvis ett näringsställe där näringsidkaren förevisar och försäljer vissa produkter befinner sig i en mer utsatt position än om konsumenten befinner sig på näringsidkarens försäljningsställe, låt vara efter att ha transporterats dit av denne. Jag är därför inte beredd att på denna punkt gå längre än vad direktivets regler motiverar.

Till stöd för den i promemorian valda lösningen vill jag peka på att begreppet fast försäljningsställe förekommer inte bara i EG-direktivet utan också, i större eller mindre utsträckning, i de danska, finska och norska hemförsäljningslagarna. Erfarenheten från dessa länder synes utvisa att det faktiskt är möjligt att begagna begreppet fast försäljningsställe i det praktiska rättslivet. I den situation som det här är fråga om torde dessutom frågan om begreppets innebörd endast mera sällan ställas på sin spets. Jag ansluter mig därför liksom majoriteten av remissinstanserna till promemorieförslaget i denna del.

Avtal som ingås per telefon omfattas som framgått av hemförsäljningslagen men inte av EG-direktivet. En remissinstans har framfört uppfattningen att den svenska regeln därför helt borde utgå. Som jag ser det måste emellertid frågan huruvida det är befogat att ha kvar regeln om avtal som ingås per telefon i hemförsäljningslagen bedömas utifrån sakliga grunder. Jag kan för min del inte finna att det har förebragts någon omständighet i detta ärende som ger anledning att nu överväga ett borttagande av regeln. Det stora flertalet remissinstanser har inte heller förespråkat något sådant. Tvärtom har de instämt i den bedömning som uttalas i promemorian om att det ter sig lämpligt att utvidga regeln till att omfatta inte bara som nu försäljning av varor utan även avtal om sådana avtalstyper som har berörts i avsnitt 2.2, dvs. leasing, hyra, tjänster m.m. För egen del förordar jag också denna lösning.

Typfallet för såväl hemförsäljningslagen som EG-direktivet är annars att en näringsidkare oanmäld och utan föregående diskussion besöker en konsument. Åtskillig lös egendom är emellertid inte av sådant slag att den brukar förvärvas vid så tillfälliga kontakter mellan konsument och näringsidkare. Köp av exempelvis monteringsfärdiga småhus, bostadsrätter och hus på annans mark föregås sålunda regelmässigt av ingående förhandlingar. För konsumenten kan det emellertid vara bekvämast att avtalet sluts i konsumentens bostad. I sådana fall är uppenbarligen behovet av en ångerrätt inte detsamma som då avtalet är en följd av en plötslig och tillfällig kontakt. Denna aspekt beaktas också i EG-direktivet.

Om besöket äger rum på konsumentens uttryckliga begäran är således enligt artikel 1.1 direktivet inte tillämpligt.

Svaret på frågan huruvida den gällande hemförsäljningslagen är tillämplig i ett sådant fall beror på om näringsidkaren kan anses ha sökt upp konsumenten. Om konsumenten vid tidigare kontakter varit införstådd med eller rentav föreslagit att saken skulle ytterligare diskuteras sedan han fått överväga säljarens erbjudande, synes lagen inte vara tillämplig (se prop. 1981/82:40 s. 41 f. och 44, jfr dock s. 24). För att undanröja förekommande oklarhet och för att nå full överensstämmelse med direktivets regler framstår det som lämpligt att, såsom har föreslagits i promemorian, införa ett uttryckligt undantag i hemförsäljningslagen för sådana fall då besöket äger rum på uttrycklig begäran av konsumenten. Detta har också flertalet remissinstanser instämt i. Att, som någon remissinstans har föreslagit, helt utesluta denna begränsning och låta lagen vara tillämplig också på avtal som sluts i konsumentens bostad efter det att konsumenten bett näringsidkaren om ett besök kan enligt min mening inte komma i fråga.

Ett särskilt spörsmål, som har tagits upp i EG-direktivet, rör den situationen att en näringsidkare som har anmodats av en konsument att göra ett besök hos denne tillhandahåller konsumenten andra varor och tjänster än som avsågs med begäran. Det kan exempelvis vara fråga om att konsumenten ber en vitvaruhandlare att förevisa vitvaror hos konsumenten varvid det visar sig att näringsidkaren också har tagit upp handel med cyklar. Skall i ett sådant fall ett cykelköp vara undantaget på samma sätt som ett vitvaruköp?

Enligt artikel 1.2 gäller reglerna i direktivet för andra varor och tjänster än dem som avsågs med konsumentens begäran om ett besök av näringsidkaren, förutsatt att konsumenten varken kände till eller borde ha känt till att tillhandahållandet av dessa andra varor eller tjänster utgjorde en del av näringsidkarens förvärvsverksamhet. Enligt artikel 3.3 kan dock medlemsländerna oavsett artikel 1.2 avstå från att låta direktivet gälla för avtal om tillhandahållande av varor eller tjänster som har ett direkt samband med den vara eller tjänst som avses med konsumentens begäran.

Hur dessa två artiklar förhåller sig till varandra är väl inte alldeles klart men i bl.a. Danmark har valts en ordning som innebär att undantaget för begärda besök får omfatta dels sådana varor och tjänster som avsetts med konsumentens begäran, dels också sådana varor och tjänster som har ett direkt samband med de förra. En sådan ordning innebär att om en konsument ber en näringsidkare att komma hem och förevisa ett kylskåp och konsumenten därvid såväl köper ett kylskåp som beställer installation av kylskåpet undantas såväl köpet som installationsarbetet från hemförsäljningsreglerna. Om däremot, för att återvända till det ovan nämnda exemplet, näringsidkaren dessutom erbjuder konsumenten en cykel och ett köpeavtal därom ingås, omfattas cykelköpet av hemförsäljningsreglerna.

I promemorian har föreslagits en lösning som den nu redovisade och

denna har också tillstyrkts eller lämnats utan erinran av praktiskt taget samtliga remissinstanser. Denna lösning är väl förenlig med direktivet och den innefattar enligt min mening en lämplig avvägning mellan de olika intressen som här gör sig gällande. Jag föreslår därför att en sådan reglering införs i hemförsäljningslagen.

3.5 Anbud från konsumenten

Min bedömning: Den nuvarande regleringen i hemförsäljningslagen kan behållas oförändrad.

Promemorians bedömning: Överensstämmer med mitt (se promemorian s. 23).

Remissinstanserna: Bedömningen godtas genomgående.

Skälen för min bedömning: Många gånger träffas ett avtal mellan konsumenten och näringsidkaren vid den första kontakten dem emellan. Men det förekommer naturligtvis också att ett avtal inte kommer till stånd vid den första kontakten utan först sedan näringsidkaren har tagit ställning till ett anbud som konsumenten har lämnat (ofta till ett ombud för näringsidkaren).

För det sistnämnda fallet anvisar direktivet olika lösningar beroende på om anbudet är bindande eller inte för konsumenten. Enligt artikel 1.3 skall således direktivet tillämpas på avtalet, om inte anbudet är bindande. Är däremot redan anbudet bindande, skall enligt artikel 1.4 direktivet tillämpas på själva anbudet.

Att två alternativ har förts fram i direktivet torde hänga samman med att synen på bundenheten av anbud varierar i de olika medlemsländerna. Vissa länder tillämpar, liksom Sverige, principen att anbud är bindande (löftesprincipen) medan i andra länder bundenhet kommer till stånd först i och med avtalet (kontraktprincipen).

Enligt 2 § hemförsäljningslagen skall vad som i lagen sägs om avtal i stället gälla anbudet, om konsumenten har lämnat ett anbud till näringsidkaren som denne inte genast har tagit ställning till. Denna reglering synes stå i god överensstämmelse med den i artikel 1.4 avsedda ordningen. Mot bakgrund av det nu anförda ansluter jag mig till bedömningen i promemorian att någon lagändring på denna punkt inte är påkallad.

3.6 Undantag från hemförsäljningslagen för vissa prestationer

Mitt förslag: De nuvarande undantagen i hemförsäljningslagen för prestationer understigande 300 kr, för finansiella instrument samt för livsmedel skall behållas, det senast nämnda med viss i EG-direktivet angiven begränsning. I enlighet med EG-direktivet skall lagen inte heller vara tillämplig på uppförande av byggnad m.m. eller på försäkringsavtal. Undantag görs vidare för avtal som sluts per telefon med banker och andra kreditinstitut och som avser tjänster.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt utom såvitt avser avtal som sluts per telefon med banker och andra kreditinstitut och som avser tjänster (se promemorian s. 23 - 26).

Remissinstanserna: Förslaget tillstyrks eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser. Ett par remissinstanser vill inte göra undantag för försäkringsavtal. Andra remissinstanser vill göra undantag även för tjänster som lämnas av banker och finansbolag som står under tillsyn av finansinspektionen. En remissinstans vill bibehålla det nuvarande undantaget för livsmedel. En annan remissinstans har ifrågasatt om inte värdegränsen i hemförsäljningslagen borde höjas.

Skälen för mitt förslag: Hemförsäljningslagen i sin nuvarande lydelse innehåller tre inskränkningar i det annars gällande tillämpningsområdet. Den första är en värdegräns. Lagen är inte tillämplig om det pris som konsumenten skall betala understiger 300 kr. EG-direktivet ger möjlighet att undanta prestationer som betingar ett pris som uppgår högst till 60 ECU, ungefär 480 SEK (se artikel 3.1). Någon ändring av värdegränsen i den svenska lagen är därför inte nödvändig med hänsyn till EG-anpassningen. En remissinstans har ifrågasatt om inte värdegränsen ändå borde höjas. Vid en jämförelse med de andra nordiska länderna ligger emellertid det nuvarande gränsen i hemförsäljningslagen på en genomsnittlig nivå och jag ser inte anledning att i detta sammanhang ta upp frågan om en höjning av värdegränsen, ett spörsmål som inte heller har berörts i promemorian.

En annan inskränkning i hemförsäljningslagen gäller finansiella instrument som avses i lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument. EG-direktivet ger möjlighet att undanta avtal om värdepapper (se artikel 3.2.e). Ingen remissinstans har haft någon erinran mot promemorians bedömning att någon ändring i hemförsäljningslagen i nu berört avseende inte är erforderlig. Också jag delar denna bedömning.

Den tredje inskränkningen i hemförsäljningslagen tar sikte på försäljning av livsmedel. Vad som avses med livsmedel anges i 1 § livsmedelslagen (1971:511). Livsmedel är matvaror, dryckesvaror och andra varor som är avsedda att förtäras av människor, dock inte läkemedel. EG-direktivet ger möjlighet att undanta avtal om leverans av matvaror eller dryckesvaror eller andra varor för ett hushålls löpande förbrukning från näringsidkare som regelmässigt betjänar vissa rutter (se artikel 3.2.b). För det fall att en näringsidkare vid ett enstaka tillfälle besöker konsumenter och säljer livsmedel synes alltså sådana köp omfattas av direktivet men inte av hemförsäljningslagen. Som anförts i promemorian torde därför en viss justering av hemförsäljningslagen på denna punkt vara nödvändig. Att, såsom en remissinstans har föreslagit, helt bibehålla det nuvarande undantaget för livsmedel är som framgått inte förenligt med reglerna i EG-direktivet.

Vad som nu har sagts har tagit sikte på sådana undantag från konsumentskyddet i EG-direktivet som har motsvarigheter i hemförsäljningslagen. Därutöver finns det tre undantag i EG-direktivet som saknar svensk motsvarighet (se artikel 3.2 i direktivet). Eftersom direktivet

endast avser att ge konsumenterna ett minimiskydd är det inte av formella skäl nödvändigt att införa de här tre undantagen i svensk rätt. Däremot finns det anledning att överväga om det av andra skäl kan vara lämpligt att anpassa den svenska lagstiftningen till direktivet i fråga om dessa undantag.

Ett av dessa undantag i direktivet rör försäkringsavtal (se artikel 3.2.d). I det lagstiftningsärendet som låg till grund för 1971 års hemförsäljningslag diskuterades om inte den ackvisitionsverksamhet i form av "hemförsäljning" som bl.a. försäkringsbolagen ägnar sig åt borde föras in under lagen. Föredragande statsrådet anslöt sig emellertid till den av det stora flertalet remissinstanser omfattade meningen att försäkringsavtal inte borde omfattas av lagen (se prop. 1971:86 s. 66 f.). Som skäl för denna inställning anfördes att det finns andra regler som verkar för att försäkringsbolagens anskaffning av ansökningar om försäkring sker i enlighet med god försäkringssed. I det sammanhanget pekades på bl.a. försäkringsinspektionens verksamhet (jfr SOU 1987:58 s. 441).

Om hemförsäljningslagens tillämpningsområde utvidgas till att omfatta tjänster i allmänhet kommer försäkringsavtal att falla under lagen, om de inte undantas. Ett sådant undantag har föreslagits i promemorian och detta har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av det helt övervägande antalet remissinstanser.

För egen del kan jag inte finna annat än att de skäl som anfördes i det tidigare lagstiftningsärendet har bäring även på dagens situation. Finansinspektionen, som numera har tillsyn över bl.a. försäkringsverksamheten, har i sitt remissvar anfört att det - såvitt är bekant för myndigheten - inte existerar några missförhållanden inom nämnda område som i sig ger anledning att nu se saken på ett annat sätt. Inte heller någon annan remissinstans har pekat på några sådana missförhållanden. Däremot har Konsumentverket och Allmänna reklamationsnämnden fört fram farhågor för att en framtida friare hantering och förmedling av försäkringstjänster i ett vidare europeiskt perspektiv kan tänkas leda till problem för konsumenter. Skulle dessa farhågor besannas får naturligtvis åtgärder övervägas. För närvarande kan jag dock inte se några skäl som gör det påkallat att försäkringsavtal får omfattas av hemförsäljningslagens reglering. Jag förordar därför att sådana avtal skall undantas från lagens tillämpningsområde.

Finansinspektionen, Svenska Bankföreningen, Sparbanksgruppen AB och Finansbolagens Förening har föreslagit att undantag görs även för finansiella tjänster som lämnas per telefon av institut som står under finansinspektionens tillsyn. Enligt dessa remissinstanser har de skäl som anförts för att ta undan försäkringsavtal från lagens tillämpningsområde giltighet också för bank- och andra finansiella tjänster. Man har även pekat på den pågående branschglidningen mellan banker och försäkringsbolag som i viss utsträckning suddar ut gränserna mellan dem.

Jag har för egen del tagit intryck av dessa synpunkter och anser att de har fog för sig. Om banker och försäkringsbolag erbjuder tjänster med olika beteckning men med samma reella innebörd, finns det knappast

någon anledning att i förevarande sammanhang behandla dem på skilda sätt.

Eftersom EG-direktivet inte omfattar avtal som sluts vid telefonsamtal möter inte hinder mot att undanta avtal per telefon om finansiella tjänster från hemförsäljningslagens tillämpningsområde. En svårighet är emellertid att begreppet finansiella tjänster inte torde gå att precisera med tillräcklig grad av noggrannhet. En annan avgränsning måste därför göras. Som jag ser det kan lämpligen alla avtal om tjänster som sluts per telefon med kreditinstitut undantas.

En beskrivning av vad som förstås med kreditinstitut finns i 3 § lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank. Med kreditinstitut avses där bankinstitut, lokala föreningsbanker, kreditaktiebolag, finansbolag, värdepappersinstitut, allmänna pensionsfonden, försäkringsbolag med svensk koncession, landshypoteks- och stadshypoteksinstitutionerna samt Svenska skeppshypotekskassan.

Med hänvisning till det anförda förordar jag att hemförsäljningslagen inte skall vara tillämplig på avtal om tjänster som sluts vid telefonsamtal med kreditinstitut som nyss sagts.

Ett annat undantag i EG-direktivet (se artikel 3.2.a) innebär att direktivet inte gäller för avtal om uppförande, försäljning och uthyrning av fast egendom eller avtal om andra rättigheter som rör sådan egendom.

När det gäller hemförsäljningslagen är denna inte tillämplig på tillhandahållande av fast egendom och lagens skyddssyfte torde knappast ha någon tyngd när det gäller byggnadsentreprenader m.m. Dessa bör därför undantas från lagens tillämpningsområde. När det gäller den närmare avgränsningen av undantaget synes en lämplig förebild stå att finna i 2 § första stycket köplagen (1990:931). Där görs undantag för avtal om uppförande av byggnad eller annan fast anläggning på mark eller i vatten. Jag förordar att ett motsvarande undantag görs i hemförsäljningslagen.

Det tredje undantaget i EG-direktivet som saknar svensk motsvarighet rör avtal som sluts på grundval av en näringsidkares katalog som konsumenten har haft möjlighet att läsa i frånvaro av näringsidkarens representant och där avsikten är att en bestående kontakt skall etableras mellan konsumenten och näringsidkaren med avseende på den aktuella eller följande transaktioner (se artikel 3.2.c). Jag kan inte se att det finns några praktiska skäl som motiverar ett motsvarande undantag i den svenska lagen.

3.7 Näringsidkarens informationsplikt

Mitt förslag: De gällande reglerna om näringsidkarens informationsplikt ändras såtillvida att det uttryckligen anges i hemförsäljningslagen att konsumenten skall underrättas, förutom om innehållet i lagen, om namn på och adress till en person mot vilken ångerrätten kan utövas.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt (se promemorian s. 26 och 27). Prop. 1991/92:167

Remissinstanserna: Förslaget godtas genomgående.

Skälen för mitt förslag: I artikel 4 i EG-direktivet föreskrivs att näringsidkaren i de fall direktivet är tillämpligt skall ge konsumenten skriftlig information om rätten att ångra sig inom den i direktivet angivna tidsramen. Vidare skall konsumenten få uppgift om namn på och adress till en person mot vilken ångerrätten kan utövas. Enligt 4 § i den gällande hemförsäljningslagen skall näringsidkaren lämna konsumenten en handling där denne informeras om innehållet i lagen. Genom handlingen skall köparen underrättas om samtliga sina rättigheter enligt lagen (jfr prop. 1971:86 s. 97). Handlingen skall vara åtföljd av en blankett som kan användas för utövandet av ångerrätten. Handlingen och blanketten skall överensstämma med formulär som fastställs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer (konsumentverket).

Enligt EG-direktivet skall information lämnas när avtalet ingås eller konsumenten avger ett anbud. Motsvarande reglering gäller enligt hemförsäljningslagen.

I likhet med vad som föreslagits i promemorian och som genomgående godtagits av remissinstanserna bör lämpligen den ändringen göras i 4 § hemförsäljningslagen att det anges att konsumenten skall underrättas, förutom om innehållet i lagen, om namn och adress till en person mot vilken ångerrätten kan utövas. I övrigt bör den närmare utformningen av de handlingar och blanketter som här avses utformas av konsumentverket.

Enligt EG-direktivet (se artikel 4) skall medlemsstaterna sörja för att deras nationella lagstiftning innehåller lämpliga åtgärder från konsumentskyddssynpunkt i fall information som nyss sagts inte lämnas. Detta krav får anses tillgodosett genom 5 § hemförsäljningslagen som föreskriver att konsumenten inte är bunden av avtalet om näringsidkaren inte uppfyller informationsskyldigheten.

3.8 Konsumentens ångerrätt

Mitt förslag: De nuvarande reglerna om ångerrätt vid avtal om köp och om skyldighet att återlämna köpta varor skall tillämpas även vid andra avtal om överlåtelse eller upplåtelse av varor, exempelvis vid hyra och leasing. Vid avtal om en tjänst skall konsumenten ges rätt att ångra avtalet och då vara skyldig att återlämna material som har överlämnats, om det kan ske utan att konsumenten åsamkas olägenheter av betydelse eller kostnader.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt (se promemorian s. 27 och 28).

Remissinstanserna: Förslaget godtas av det helt övervägande antalet remissinstanser. Från något håll ifrågasätts dock om inte konsumenten

bör vara betalningsskyldig för utförda tjänster.

Skälen för mitt förslag: Enligt artikel 5 i EG-direktivet har konsumenten rätt att ångra ett avtal som faller under direktivet inom en frist på minst sju dagar från det information om ångerrätten lämnades. Det är tillräckligt om meddelandet om utövande av ångerrätt avsänds före fristens utgång. Enligt hemförsäljningslagen (6 - 8 §§) har konsumenten rätt att frånträda ett ingånget köpeavtal genom att lämna eller sända ett skriftligt meddelande härom till näringsidkaren inom en vecka från - tidigast - den dag då information om ångerrätten lämnades. Den ändring som EG-direktivet påkallar är att ångerrätten i hemförsäljningslagen får omfatta inte bara köpta varor utan även varor som har överlåtits eller upplåtits med anledning av andra avtal, t.ex. hyres- eller leasingavtal. Vidare måste konsumenten ges rätt att ångra ett tjänsteavtal.

Verkan av att ångerrätten utövas skall enligt direktivet vara att konsumenten är fri från varje förpliktelse med avseende på det aktuella avtalet. Något undantag för det fall att prestationen har fullgjorts finns inte. Att, som någon remissinstans har varit inne på, kräva att konsumenten alltid skall vara betalningsskyldig för utförda tjänster är således inte förenligt med direktivets regler. I den mån konsumenten har erlagt betalning för varor som har levererats eller för tjänster som har utförts skall han få tillbaka pengarna.

Den närmare regleringen av hur återbetalning för levererade varor eller för utförda tjänster skall gå till, liksom för återlämnande av mottagna varor m.m., överlämnas enligt artikel 7 till nationell rätt. De nuvarande reglerna i hemförsäljningslagen innebär därvid att näringsidkaren skall lämna tillbaka vad konsumenten har betalt om denne utövar sin ångerrätt (10 och 11 §§). Konsumenten får dock utöva sin ångerrätt endast om den mottagna varan hålls i väsentligen oförändrat skick, om inte varan har förstörts eller förändrats på grund av någon åtgärd som har varit nödvändig för att undersöka varan eller på grund av någon omständighet som inte kan hänföras till konsumenten (8 §). Den sistnämnda bestämmelsen motsvarar vad som gäller i bl.a. Danmark och reglerna i direktivet ger inte anledning att ändra den.

För de tjänsteförpliktelser som hittills har omfattats av hemförsäljningslagen har konsumenten inte haft någon motsvarande återbäringskyldighet när det gäller material. Någon anledning därtill har knappast heller funnits eftersom den nuvarande regleringen tar sikte närmast på serviceavtal och liknande. Om hemförsäljningslagen får omfatta tjänsteförpliktelser i allmänhet kommer saken delvis i ett annat läge. I en del fall är det naturligtvis inte möjligt för konsumenten att återlämna materialet, exempelvis om näringsidkaren har renoverat konsumentens villafasad med nytt virke. Om emellertid den förestående fasadrenoveringen inte har kommit till stånd men virke har överlämnats till konsumenten bör virket rimligen återlämnas.

I promemorian har föreslagits en lösning som knyter an till bestämmelsen i 23 § konsumenttjänstlagen (1985:716) och som går ut på att näringsidkaren får rätt att återfå det material som han har stått för, om

det kan ske utan att konsumenten åsamkas olägenheter av betydelse eller kostnader. Förslaget har vunnit gehör av det helt övervägande antalet remissinstanser och även jag ansluter mig till det.

Prop. 1991/92:167

3.9 Regleringens tvingande karaktär

Min bedömning: Det finns inget behov av någon svensk lagändring beträffande regleringens tvingande karaktär.

Promemorians bedömning: Överensstämmer med mitt (se promemorian s. 28 och 29).

Remissinstanserna: Bedömningen godtas genomgående.

Skälen för min bedömning: Ett avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i hemförsäljningslagen är till nackdel för konsumenten gäller inte mot denne (se 3 §). Parterna kan alltså inte i förväg avtala om avvikelser som är till nackdel för konsumenten. En bestämmelse med denna innebörd finns även i direktivet (artikel 6). Det föreligger alltså inte något behov av en svensk lagändring på denna punkt.

3.10 Lagens benämning

Med de ovan föreslagna ändringarna kommer hemförsäljningslagen att bli tillämplig inte bara på försäljning av egendom utan även på exempelvis hyra och leasing samt på tjänster. Som någon remissinstans har påpekat blir benämningen "hemförsäljningslag" därmed inte lika heltäckande som hittills. Lagens nuvarande namn är emellertid väl inarbetat och tar sikte på de fall som även i framtiden torde bli de mest frekventa. I likhet med det stora flertalet remissinstanser ansluter jag mig därför till bedömningen i promemorian att det inte föreligger tillräckliga skäl för en namnändring.

3.11 Kostnader och resursbehov

De föreslagna reglerna innebär att hemförsäljningslagen får ett vidare tillämpningsområde än som för närvarande är fallet. Detta torde dock inte leda till några ökade kostnader för konsumentvägledare, allmänna reklamationsnämnden eller domstolar. Tvärtom torde antalet tvister kunna antas bli färre eftersom de gränsdragningsfrågor mellan avtal om köp och avtal om tjänst som i dag i viss utsträckning utgör ett problem framdeles blir mindre betydelsefulla. De informationsinsatser från det allmännas sida som kan bli nödvändiga torde kunna inrymmas inom ramen för befintliga anslag. Över huvud taget finns det inte skäl att anta att förslaget kommer att medföra några ökade kostnader för det allmänna.

Vad gäller kostnader för näringslivet torde få antas att de som sysslar med verksamhet som omfattas av hemförsäljningslagen, framför allt tjänsteverksamhet, kommer att anpassa denna verksamhet till lagens regler vad gäller fullgörandet av den egna prestationen. Frånsett ett

initialskede finns det inte anledning att anta att de nya reglerna i hemförsäljningslagen kommer att medföra några kostnadsökningar inom näringslivet.

Prop. 1991/92:167

3.12 Ikraftträdande

Med hänvisning till vad som har anförts i avsnitt 1 bör de nya reglerna träda i kraft den 1 januari 1993. I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet bör äldre föreskrifter gälla.

4 Upprättat lagförslag

I enlighet med vad jag har anført har inom justitiedepartementet upprättats förslag till lag om ändring i hemförsäljningslagen (1981:1361), bilaga 6.

Lagrådet har granskat lagförslaget.

5 Specialmotivering

Inledande bestämmelser

1 §

Denna lag tillämpas då näringsidkare yrkesmässigt överlåter eller upplåter lös egendom eller utför tjänster till konsumenter för huvudsakligen enskilt bruk, om avtalet ingås

1. vid hembesök, varmed förstås ett besök i konsumentens eller någon annan konsuments bostad eller på någon annan plats där konsumenten inte endast för stunden befinner sig,

2. vid telefonsamtal som utgör ett led i försäljning eller annan liknande verksamhet per telefon, eller

3. under en av näringsidkaren organiserad utflykt till en plats utanför dennes fasta försäljningsställe.

Lagen tillämpas dock inte, om

1. det pris som konsumenten sammanlagt skall betala understiger 300 kr,

2. avtalet gäller leverans av livsmedel från näringsidkare som regelmässigt betjänar vissa rutter,

3. avtalet gäller finansiella instrument som avses i lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument,

4. avtalet gäller uppförande av byggnad eller annan fast anläggning på mark eller i vatten,

5. avtalet är ett försäkringsavtal,

6. avtalet ingås vid ett hembesök som äger rum på konsumentens uttryckliga begäran och avtalet gäller en vara eller en tjänst som omfattas av konsumentens begäran eller som har ett direkt samband med den varan eller tjänsten, eller

7. avtalet ingås vid ett telefonsamtal med ett kreditinstitut som avses i 3 § lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank och avtalet gäller en tjänst.

Paragrafen innehåller bestämmelser om lagens tillämpningsområde.

Första stycket

I första stycket anges till en början att lagen skall tillämpas då en näringsidkare yrkesmässigt överlåter eller upplåter lös egendom till konsumenter för huvudsakligen enskilt bruk. I förhållande till hittills gällande rätt innebär detta den nyheten att inte bara köp utan även andra avtal om överlåtelser och upplåtelser omfattas av lagen. Det kan röra sig om exempelvis hyra eller leasing.

Första stycket innehåller vidare den nyheten att inte bara de s.k. abonnemangsavtalen utan alla avtal om tjänster faller under lagen. Det kan vara fråga om arbeten på fasta och lösa saker, t.ex. ändrings-, reparations-, installations-, tillverknings- och rivningsarbeten (se dock andra stycket 4). Det kan också gälla uppdragsavtal innefattande intellektuella eller konstnärliga prestationer, såsom en arkitekts färdigställande av ritningar för ett garage eller en konstnärs utförandet av ett porträtt eller avtal om medicinsk eller annan behandling av djur eller människor. Ett ytterligare exempel på en tjänst som omfattas av lagen är avtal om förvaring.

Enligt *punkt 1* är lagen till en början tillämplig vid hembesök. För att ett hembesök skall föreligga krävs att näringsidkaren besöker konsumenten. Om det är konsumenten som har besökt näringsidkaren - i dennes affärslokal eller på en auktion, mässas, marknad etc. - är det inte fråga om ett hembesök. Den vanligaste formen av hembesök är besök av näringsidkaren i konsumentens bostad. Även besök av näringsidkaren i annan konsumentens bostad räknas som hembesök gentemot konsumenten. Detta får betydelse exempelvis i situationer där en person bjuder hem vänner och bekanta och vid bjudningen en representant för ett kosmetikaföretag demonstrerar och säljer produkter från företaget. Den konsument som vid en sådan bjudning inhandlar varor har alltså möjlighet att i enlighet med lagens bestämmelser ångra sitt köp. Liksom enligt gällande rätt räknas som hembesök även besök som en näringsidkare avlägger på någon annan plats där konsumenten inte endast för stunden befinner sig. Angående innebörden av detta uttryck kan hänvisas till prop. 1981/82:40 s. 24.

Enligt *punkt 2* är lagen vidare tillämplig på avtal som sluts vid telefonsamtal. Hittills gällande rätt har omfattat sådana avtal under förutsättning att telefonsamtalet utgör ett led i en av näringsidkaren bedriven telefonsförsäljning (se prop. 1981/82: 40 s. 24) och avser en vara. De nu tillagda orden "eller annan liknande verksamhet" syftar inte till annan ändring än att också i detta avseende fånga in sådana fall där det inte är fråga om försäljning utan om t.ex. hyra eller leasing eller om tjänster.

En tredje situation där lagen är tillämplig är enligt *punkt 3* utflykter. En förutsättning är att det rör sig om en av näringsidkaren organiserad utflykt som görs till en plats utanför dennes fasta försäljningsställe. Frågan om den närmare innebörden av uttrycket fast försäljningsställe har berörts i prop. 1971:86 s. 90 och SOU 1979:76 s. 141 f. Ett typfall där

utflyktsregeln är tillämplig är att en detaljhandlare anordnar en resa för konsumenter till ett näringsställe och där förevisar och försäljer sina produkter.

Andra stycket

I *punkterna 1 - 3* görs, liksom i gällande rätt, undantag för prestationer där priset understiger ett visst belopp, för avtal om finansiella instrument samt för livsmedel. I sistnämnda avseende har dock undantaget begränsats till leveranser från näringsidkare som regelmässigt betjänar vissa rutter. Om sålunda en näringsidkare vid ett enstaka tillfälle försäljer livsmedel vid hembesök, omfattas försäljningen av lagen. Den föreskrivna beloppsgränsen kan naturligtvis medföra att leveranser av livsmedel undantas även i fall då försäljningen sker vid ett enstaka tillfälle.

Genom en ny bestämmelse i *punkt 4* görs vidare undantag för avtal om uppförande av byggnad eller annan fast anläggning på mark eller i vatten (jfr 2 § första stycket andra punkten köplagen, 1990:931). Det bör framhållas att det endast är avtal om uppförande av byggnad m.m. som har undantagits. Ett avtal som går ut på tillhandahållande och infogande av en lös sak i fast egendom (eller fast sak) faller alltså under lagens tillämpningsområde. Detsamma gäller avtal om reparation av sådan egendom.

Ytterligare undantas genom en uttrycklig bestämmelse försäkringsavtal (*punkt 5*). Detta innebär i sak ingen ändring i förhållande till hittills gällande rätt. I den i det praktiska livet inte ovanliga situationen att en konsument träffar avtal om försäkring efter att ha blivit uppringd eller besökt av ett försäkringsombud omfattas sålunda försäkringsavtalet inte av hemförsäljningslagen.

Som framgår av första stycket punkt 1 är utgångspunkten att alla avtal som träffas under ett hembesök faller under lagen. Enligt andra stycket *punkt 6* görs dock undantag för de fall där besöket äger rum på konsumentens uttryckliga begäran. Åtskillig egendom är inte av sådant slag att den brukar förvärvas vid tillfälliga kontakter mellan konsumenten och näringsidkaren. I dessa fall föregås i stället avtalsslutet av ingående förhandlingar. Ett praktiskt exempel är köp av monteringsfärdiga småhus. I sådana fall torde ofta den omständigheten att det definitiva avtalet sluts i konsumentens bostad bero på dennes uttryckliga begäran. Köpet faller därmed utanför hemförsäljningslagen.

Andra praktiska situationer då det förevarande undantaget kan vara tillämpligt är då en konsument ber en reparatör att laga konsumentens TV-apparat hemma hos konsumenten eller en representant för ett företag att förevisa en ny produkt i konsumentens bostad.

Undantaget för begärda besök gäller den vara eller tjänst som avsågs med besöket men också varor och tjänster som har ett direkt samband med den förstnämnda varan eller tjänsten. Det kan vara fråga om varor och tjänster som är nödvändiga för att den med besöket avsedda varan

eller tjänsten skall fungera, t.ex. installation av en tvättmaskin i samband med köp av maskinen. Det kan också röra sig om varor och tjänster som, fastän de inte är nödvändiga, ändå har en naturlig anknytning till den med besöket avsedda varan eller tjänsten, såsom då en konsument i samband med köp av en videoapparat också köper videokassettband. Däremot omfattar undantaget inte ett sådant fall då en konsument ingår ett avtal med en TV-handlare om köp av en ny TV efter att ursprungligen ha tillkallat handlaren för reparation av en befintlig TV.

Enligt *punkt 7* görs även undantag för avtal om tjänster som ingåtts per telefon med kreditinstitut som avses i 3 § lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank. De kreditinstitut som avses är bankinstitut, lokala föreningsbanker, kreditaktiebolag, finansbolag, värdepappersinstitut, allmänna pensionsfonden, försäkringsföretag med svensk koncession, landshypoteks- och stadshypoteksinstitutionerna samt Svenska skeppshypotekskassan. Undantagsregeln i den förevarande punkten innebär att om exempelvis en bank ringer upp en kund och erbjuder denne en privatrådgivning omfattas ett träffat avtal därom inte av hemförsäljningslagen.

4 §

När avtal ingås vid hembesök *eller under en av näringsidkaren organiserad utflykt till en plats utanför dennes fasta försäljningsställe*, skall näringsidkaren samtidigt lämna konsumenten en handling där denne informeras om innehållet i denna lag *samt om namn och adress till någon som ångerrätten enligt 6 § kan utövas mot*. Konsumenten skall skriva under ett exemplar av handlingen som bekräftelse på att han eller hon har tagit emot den. Den informationshandling som överlämnas till konsumenten skall vara åtföljd av en blankett, som denne kan använda för att utöva sin ångerrätt.

När avtal ingås vid *telefonsamtal som utgör led i försäljning eller annan liknande verksamhet per telefon*, skall näringsidkaren senast tre dagar därefter till konsumenten lämna eller sända en bekräftelse av vad som har avtalats, tillsammans med den handling och den blankett som avses i första stycket.

Handlingar och blanketter som avses i första och andra styckena skall överensstämma med formulär som fastställs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Paragrafen innehåller regler om näringsidkarens informationsplikt m.m.

Första stycket

Stycket innehåller två nyheter. Den ena är en följd av att lagen är tillämplig också på avtal som sluts under vissa utflykter. Ändringen innebär att utflyktssituationen omnämns i paragrafen. Den andra nyheten är ett uttryckligt krav på namn- och adressuppgift på någon som ångerrätten kan utövas mot.

Andra stycket

Ändringen är en följd av att inte bara köp utan även andra avtal om överlåtelse eller upplåtelse av lös egendom liksom avtal om tjänster omfattas av lagen.

Om föreskrifterna i 4 § inte iakttas, är konsumenten inte bunden av avtalet.

Vill konsumenten att avtalet skall återgå enligt första stycket, skall näringsidkaren underrättas om detta inom ett år från det att, vid *avtal om överlåtelse eller upplåtelse* av lös egendom konsumenten tog emot *varan* eller en väsentlig del av *den* eller, vid avtal om en tjänst, näringsidkaren började utföra tjänsten. Annars har konsumenten förlorat sin rätt att kräva att avtalet skall återgå.

7 §

Vid *avtal om överlåtelse eller upplåtelse* av lös egendom börjar ångerveckan löpa den dag då konsumenten tog emot *varan* eller en väsentlig del av *den* eller dessförinnan undersökte *varan* eller *en likadan vara*, dock tidigast den dag då handlingar som avses i 4 § kom konsumenten till handa.

Vid avtal om en tjänst börjar ångerveckan löpa den dag då de handlingar som avses i 4 § kom konsumenten till handa. Detsamma gäller vid avtal om *överlåtelse eller upplåtelse* av lös egendom, om näringsidkaren skriftligen har kommit överens med konsumenten om detta i fall då,

1. *varan* har tillverkats eller väsentligt ändrats efter konsumentens särskilda önskemål, eller

2. det, med hänsyn till att *varan* är skrymmande eller av någon annan liknande anledning, inte skulle vara rimligt att ångerveckan började löpa först då konsumenten tog emot *varan* eller en väsentlig del av *den* eller undersökte *varan* eller *en likadan vara*.

8 §

Konsumenten får vid *avtal om överlåtelse eller upplåtelse* av lös egendom utöva sin ångerrätt endast om *den vara* som han eller hon har tagit emot hålls i väsentligen oförändrat skick. Detta gäller dock inte, om *varan* har förstörts eller förändrats på grund av någon åtgärd som har varit nödvändig för att undersöka *varan* eller på grund av någon omständighet som inte kan hänföras till konsumenten.

I 5, 7 och 8 §§ har termen "gods" bytts ut mot termen "vara". Övriga ändringar i dessa paragrafer är en följd av att inte endast köp utan även andra avtal om överlåtelse eller upplåtelse av lös egendom omfattas av lagen.

Bestämmelsen i 8 § är inte tillämplig vid avtal om en tjänst (se prop. 1981/82:40 s. 35).

9 §

Om konsumenten vid *avtal om överlåtelse eller upplåtelse* av lös egendom utövar sin ångerrätt, skall *den vara* som han eller hon har tagit emot hållas tillgänglig på den plats där *den* har tagits emot. *Varan* får dock hållas tillgänglig på någon annan plats som konsumenten anvisar, om näringsidkaren utan olägenhet kan hämta *den* där.

Har *varan* sänts till konsumenten med post skall denne sända tillbaka *varan* på samma sätt, under förutsättning att näringsidkaren tillhåller en lämplig förpackning och att konsumenten inte behöver lägga ut för returporto.

Om konsumenten vid avtal om en tjänst utövar sin ångerrätt, skall vad som sägs i första och andra styckena tillämpas på material som konsumenten har tagit emot, förutsatt att konsumenten inte åsamkas olägen-

Första och andra styckena

I styckena har termen "gods" bytts ut mot termen "vara".

Ändringen i övrigt i första stycket är en följd av att inte endast köp utan även andra avtal om överlåtelse eller upplåtelse av lös egendom omfattas av lagen.

Tredje stycket

Som framgår av 8 § gäller i fråga om avtal om överlåtelse eller upplåtelse av lös egendom att konsumenten får utnyttja ångerrätten endast om mottagna varor hålls tillgängliga i väsentligen oförändrat skick. Ett sådant krav ställs av naturliga skäl inte upp vid avtal om tjänst. En annan fråga är om konsumenten ändå i viss utsträckning bör vara skyldig att återlämna material som har överlämnats för en tjänst.

Regleringen i förevarande stycke tar sikte på denna fråga. Hänvisningen till första och andra styckena innebär att även material som har mottagits med anledning av ett avtal om en tjänst i princip skall hållas tillgängligt för näringsidkaren eller återsändas till denne. En förutsättning är dock att konsumenten inte åsamkas olägenheter av betydelse eller kostnader.

Om någon åtgärd med avseende på materialet inte har påbörjats, skiljer sig situationen inte principiellt från den som gäller vid leverans av varor. I sådana fall torde sålunda konsumenten regelmässigt få anses skyldig att hålla materialet tillgängligt för näringsidkaren. Om däremot materialet har helt eller delvis sammanfogats med konsumentens egendom, är det inte säkert att materialet kan avlägsnas utan olägenhet av betydelse för konsumenten. Men om så är möjligt är konsumenten i rimlig utsträckning skyldig att ge näringsidkaren tillfälle att få tillbaka materialet. Det får dock inte medföra något nämnvärt besvär för konsumenten. Denne skall exempelvis inte behöva vara av med sin egendom under någon tid som är av betydelse för honom. Konsumenten är heller aldrig skyldig att ta på sig några kostnader för att näringsidkaren skall kunna ta tillbaka material.

Paragrafen reglerar inte frågan om näringsidkarens rätt till ersättning, om konsumenten underlåter att fullgöra sin skyldighet att medverka till att materialet återlämnas. Av allmänna regler torde följa att konsumenten i ett sådant fall normalt får räkna med att ersätta näringsidkaren för materialet.

10 §

Om konsumenten utövar sin ångerrätt, skall näringsidkaren lämna tillbaka vad konsumenten har betalt. Konsumenten har rätt att behålla varan, och i förekommande fall materialet, till dess att näringsidkaren fullgör denna skyldighet.

Om näringsidkaren i fall som avses i 9 § första stycket inte hämtar varan, eller i förekommande fall materialet, inom tre månader från den dag när ångerveckan började löpa, tillfaller egendomen konsumenten utan ersättning. Detsamma gäller om näringsidkaren i fall som avses i 9 § andra stycket inte inom denna tid lämnar tillbaka vad konsumenten har

Paragrafen behandlar näringsidkarens skyldighet när en konsument har utnyttjat sin ångerrätt.

Termen "goods" har bytts ut mot termen "vara". Ändringarna i övrigt är en följd av att inte bara köp utan även andra avtal om överlåtelse eller upplåtelse av lös egendom liksom avtal om tjänster omfattas av lagen.

Första stycket

Bestämmelsen i *första meningen* innebär bl.a. att om konsumenten ångrar ett avtal om en tjänst, är näringsidkaren skyldig att lämna tillbaka hela det belopp som konsumenten har betalt även om näringsidkaren har utfört tjänsten. Detta svarar i sak mot den hittillsvarande regleringen i 11 § angående de s.k. abonnemangsavtalen.

Andra meningen innehåller i överensstämmelse med hittills gällande rätt en regel om rätt för konsumenten att hålla inne varan till dess att näringsidkaren har fullgjort sin betalningsskyldighet. En nyhet är att regeln har utvidgats till att avse även material som näringsidkaren har tillhandahållit vid en tjänst. I de fall där konsumenten enligt 9 § tredje stycket är skyldig att hålla mottaget material tillgängligt för näringsidkaren kan konsumenten alltså hålla inne materialet till dess att näringsidkaren lämnar tillbaka vad konsumenten har betalt.

Andra stycket

Liksom enligt hittills gällande rätt tillfaller varan konsumenten utan vederlag, om den inte avhämtas inom tre månader från den dag då ångerveckan började löpa. Detsamma skall i fortsättningen även gälla beträffande material i förekommande fall, dvs. i de fall där materialet annars skulle tillkomma näringsidkaren.

6 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta förslaget till lag om ändring i hemförsäljningslagen (1981:1361).

7 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det förslag som föredraganden har lagt fram.

COUNCIL DIRECTIVE
of 20 December 1985

to protect the consumer in respect of contracts negotiated away from
business premises

(85/577/EEC)

THE COUNCIL OF THE EUROPEAN COMMUNITIES,

Having regard to the Treaty establishing the European Economic
Community, and in particular Article 100 thereof,

Having regard to the proposal from the Commission¹,

Having regard to the opinion of the European Parliament²,

Having regard to the opinion of the Economic and Social Committee³,

Whereas it is a common form of commercial practice in the Member
States for the conclusion of a contract or a unilateral engagement between
a trader and consumer to be made away from the business premises of
the trader, and whereas such contracts and engagements are the subject
of legislation which differs from one Member State to another;

Whereas any disparity between such legislation may directly affect the
functioning of the common market; whereas it is therefore necessary to
approximate laws in this field;

Whereas the preliminary programme of the European Economic Com-
munity for a consumer protection and information policy⁴ provides *inter
alia*, under paragraphs 24 and 25, that appropriate measures be taken to
protect consumers against unfair commercial practices in respect of
doorstep selling; whereas the second programme of the European
Economic Community for a consumer protection and information poli-
cy⁵ confirmed that the action and priorities defined in the preliminary
programme would be pursued;

compare the quality and price of the offer with other offers; whereas this

Whereas the special feature of contracts concluded away from the
business premises of the trader is that as a rule it is the trader who
initiates the contract negotiations, for which the consumer is unprepared
or which he does not expect; whereas the consumer is often unable to
compare the quality and price of the offer with other offers; whereas
this surprise element generally exists not only in contracts made at the

¹ OJ No C 22, 29.1.1977, p. 6; OJ No C 127, 1.6.1978, p.6.

² OJ No C 241, 10.10.1977, p.26.

³ OJ No C 180, 18.7.1977, p.39.

⁴ OJ No C 92, 25.4.1975, p.2.

⁵ OJ No C 133, 3.6.1981, p.1.

doorstep but also in other forms of contract concluded by the trader away from his business premises;

Whereas the consumer should be given a right of cancellation over a period of at least seven days in order to enable him to assess the obligations arising under the contract;

Whereas appropriate measures should be taken to ensure that the consumer is informed in writing of this period for reflection;

Whereas the freedom of Member States to maintain or introduce a total or partial prohibition on the conclusion of contracts away from business premises, inasmuch as they consider this to be in the interest of consumers, must not be affected;

HAS ADOPTED THIS DIRECTIVE:

Article 1

1. This Directive shall apply to contracts under which a trader supplies goods or services to a consumer and which are concluded:

- during an excursion organized by the trader away from his business premises, or

- during a visit by a trader

(i) to the consumer's home or to that of another consumer;

(ii) to the consumer's place of work;

where the visit does not take place at the express request of the consumer.

2. This Directive shall also apply to contracts for the supply of goods or services other than those concerning which the consumer requested the visit of the trader, provided that when he requested the visit the consumer did not know, or could not reasonably have known, that the supply of those other goods or services formed part of the trader's commercial or professional activities.

3. This Directive shall also apply to contracts in respect of which an offer was made by the consumer under conditions similar to those described in paragraph 1 or paragraph 2 although the consumer was not bound by that offer before its acceptance by the trader.

4. This Directive shall also apply to offers made contractually by the consumer under conditions similar to those described in paragraph 1 or paragraph 2 where the consumer is bound by his offer.

Article 2

For the purposes of this Directive:

'consumer' means a natural person who, in transactions covered by this Directive, is acting for purposes which can be regarded as outside his trade or profession;

'trader' means a natural or legal person who, for the transaction in

Article 3

1. The Member States may decide that this Directive shall apply only to contracts for which the payment to be made by the consumer exceeds a specified amount. This amount may not exceed 60 ECU.

The Council, acting on a proposal from the Commission, shall examine and, if necessary, revise this amount for the first time no later than four years after notification of the Directive and thereafter every two years, taking into account economic and monetary developments in the Community.

2. This Directive shall not apply to:

(a) contracts for the construction, sale and rental of immovable property or contracts concerning other rights relating to immovable property.

Contracts for the supply of goods and for their incorporation in immovable property or contracts for repairing immovable property shall fall within the scope of this Directive;

(b) contracts for the supply of foodstuffs or beverages or other goods intended for current consumption in the household and supplied by regular roundsmen;

(c) contracts for the supply of goods or services, provided that all three of the following conditions are met:

(i) the contract is concluded on the basis of a trader's catalogue which the consumer has a proper opportunity of reading in the absence of the trader's representative,

(ii) there is intended to be continuity of contact between the trader's representative and the consumer in relation to that or any subsequent transaction,

(iii) both the catalogue and the contract clearly inform the consumer of his right to return goods to the supplier within a period of not less than seven days of receipt or otherwise to cancel the contract within that period without obligation of any kind other than to take reasonable care of the goods;

(d) insurance contracts;

(e) contracts for securities.

3. By way of derogation from Article 1 (2), Member States may refrain from applying this Directive to contracts for the supply of goods or services having a direct connection with the goods or services concerning which the consumer requested the visit of the trader.

Article 4

In the case of transactions within the scope of Article 1, traders shall be required to give consumers written notice of their right of cancellation within the period laid down in Article 5, together with the name and

address of a person against whom that right may be exercised.

Such notice shall be dated and shall state particulars enabling the contract to be identified. It shall be given to the consumer:

(a) in the case of Article 1 (1), at the time of conclusion of the contract;

(b) in the case of Article 1 (2), not later than the time of conclusion of the contract;

(c) in the case of Article 1 (3) and 1 (4), when the offer is made by the consumer.

Member States shall ensure that their national legislation lays down appropriate consumer protection measures in cases where the information referred to in this Article is not supplied.

Article 5

1. The consumer shall have the right to renounce the effects of his undertaking by sending notice within a period of not less than seven days from receipt by the consumer of the notice referred to in Article 4, in accordance with the procedure laid down by national law. It shall be sufficient if the notice is dispatched before the end of such period.

2. The giving of the notice shall have the effect of releasing the consumer from any obligations under the cancelled contract.

Article 6

The consumer may not waive the rights conferred on him by this Directive.

Article 7

If the consumer exercises his right of renunciation, the legal effects of such renunciation shall be governed by national laws, particularly regarding the reimbursement of payments for goods or services provided and the return of goods received.

Article 8

The Directive shall not prevent Member States from adopting or maintaining more favourable provisions to protect consumers in the field which it covers.

1. Member States shall take the measures necessary to comply with this Directive within 24 months of its notification¹. They shall forthwith inform the Commission thereof.

2. Member States shall ensure that the texts of the main provisions of national law which they adopt in the field covered by this Directive are communicated to the Commission.

Article 10

This Directive is addressed to the Member States.

Done at Brussels, 20 December 1985.

For the Council

The President

R. Krieps

¹ This Directive was notified to the Member States on 23 December 1985.

Inofficiell svensk översättning

RÅDETS DIREKTIV

av den 20 december 1985

för att skydda konsumenten i de fall då avtal ingås utanför fasta affärslokaler

(85/577/EEG)

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS RÅD HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

Med beaktande av fördraget om upprättande av Europeiska ekonomiska gemenskapen, särskilt artikel 100 i detta,

med beaktande av kommissionens förslag¹,

med beaktande av Europaparlamentets yttrande²,

med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande³, och

med beaktande av följande:

Det är vanligt förekommande i medlemsstaterna att en näringsidkare och en konsument ingår ett avtal eller en ensidig överenskommelse utanför näringsidkarens fasta affärslokaler. De lagar som reglerar sådana avtal och överenskommelser skiljer sig åt i de olika medlemsstaterna.

Alla sådana skillnader kan ha direkt betydelse för hur den gemensamma marknaden fungerar. Man måste därför närma lagarna till varandra på detta område.

Europeiska ekonomiska gemenskapens preliminära konsumentpolitiska program⁴ enligt punkt 24 och 25 föreskriver bl.a. att lämpliga åtgärder skall vidtas för att skydda konsumenterna mot otillbörliga affärsmetoder vid hemförsäljning. I Europeiska ekonomiska gemenskapens andra konsumentpolitiska program⁵ har bestämts att de åtgärder och prioriteringar som angivits i det preliminära programmet skall fullföljas.

Det som särskilt kännetecknar de avtal som ingås utanför näringsidkarens fasta affärslokaler är att det i regel är näringsidkaren som inleder avtalsförhandlingarna, något som konsumenten inte är förberedd på eller som han inte väntat sig. Konsumenten kan ofta inte jämföra kvaliteten och

¹ EGT nr C 22, 29.1.1977, s. 6; EGT nr C 127, 1.6.1978, s.6.

² EGT nr C 241, 10.10.1977, s. 26.

³ EGT nr C 180, 18.7.1977, s. 39.

⁴ EGT nr C 92, 25.4.1975, s. 2.

⁵ EGT nr C 133, 3.6.1981, s. 1.

priset på erbjudandet med andra erbjudanden. Detta överraskningsmoment föreligger i allmänhet inte bara vid avtal som ingås vid hemförsäljning utan också vid andra former av avtal som ingås med en näringsidkare utanför dennes fasta affärslokaler.

Konsumenten bör ges rätt att säga upp avtalet inom en period av minst sju dagar för att kunna bedöma de skyldigheter som uppstår enligt avtalet.

Lämpliga åtgärder bör vidtas för att säkerställa att konsumenten har fått skriftlig information om denna period för eftertanke.

Medlemsstaternas frihet att bibehålla eller införa totalt eller partiellt förbud mot att avtal sluts utanför fasta affärslokaler får inte påverkas i den mån de anser detta vara i konsumenternas intresse.

Artikel 1

1. Detta direktiv skall gälla för avtal där en näringsidkare tillhandahåller en konsument varor eller tjänster, när besöket inte äger rum på konsumentens uttryckliga begäran. Direktivet omfattar avtal som ingås

- under en utflykt organiserad av näringsidkaren utanför dennes fasta affärslokaler, eller

- under ett besök som näringsidkaren avlägger

(i) i konsumentens eller i någon annan konsuments hem;

(ii) på konsumentens arbetsplats;

2. Detta direktiv skall också gälla avtal om andra varor eller tjänster än dem för vilka konsumenten begärde näringsidkarens besök, förutsatt att konsumenten, när han bad om ett besök, inte visste eller rimligtvis inte kunde ha vetat att erbjudande att köpa dessa andra varor eller tjänster utgjorde del av näringsidkarens affärsmässiga eller yrkesmässiga verksamhet.

3. Detta direktiv skall också gälla avtal som ingåtts av konsumenten under förhållanden liknande dem som beskrivs i punkt 1 eller 2, även om konsumenten inte har varit bunden av anbudet innan det antagits av näringsidkaren.

4. Detta direktiv skall också gälla avtalsenliga anbud avgivna av konsumenten under förhållanden liknande dem som beskrivs i punkt 1 eller 2, där konsumenten är bunden av sitt anbud.

Artikel 2

I detta direktiv avses med:

"konsument" en fysisk person som, i de transaktioner som täcks av detta direktiv, uppträder med avsikter, som kan anses ligga utanför hans näringsverksamhet eller yrkesområde;

"näringsidkare" en fysisk eller juridisk person som för transaktionen ifråga uppträder i sin affärs- eller yrkesmässiga roll, och varje person som handlar i näringsidkarens namn eller på hans vägnar.

1. Medlemsstaterna kan besluta att detta direktiv skall gälla endast för avtal där den betalning som skall erläggas av konsumenten överskrider ett visst angivet belopp. Detta belopp får inte överstiga 60 ecu.

Rådet skall på förslag från kommissionen se över och om nödvändigt revidera detta belopp. Översynen skall första gången göras inom fyra år efter anmälan av direktivet och därefter vartannat år. Hänsyn skall tas till den ekonomiska och monetära utvecklingen inom gemenskapen.

2. Detta direktiv skall inte gälla:

a) Avtal om uppförande, försäljning eller hyra av fast egendom eller avtal om andra rättigheter som rör fast egendom.

Avtal om tillhandahållande av varor och om deras infogande i fast egendom eller avtal om reparation av fast egendom skall falla inom detta direktivs tillämpningsområde.

b) Avtal om tillhandahållande av matvaror eller drycker eller andra dagligvaror för hushållet, som tillhandahålls genom regelbunden utkörning.

c) Avtal om leverans av varor eller tjänster under förutsättning att följande tre villkor är uppfyllda:

i) Avtalet har träffats på grundval av en näringsidkares katalog som konsumenten haft ordentliga möjligheter att studera utan att näringsidkarens ombud varit närvarande.

ii) Avsikten är att det skall ske en fortlöpande kontakt mellan näringsidkarens ombud och konsumenten i samband med denna eller varje senare transaktion.

iii) Både katalogen och avtalet informerar konsumenten klart och tydligt om hans rätt att returnera varor till leverantören inom en period av minst sju dagar från mottagandet eller på annat sätt säga upp avtalet inom denna period utan skyldighet av något annat slag än att ta skälig vård om varorna.

d) Försäkringsavtal.

e) Värdepappersavtal.

3. Medlemsstaterna kan utan hinder av artikel 1.2 avstå från att tillämpa detta direktiv på avtal där konsumenterna anmodat näringsidkaren att avlägga besök, om tillhandahållandet av varor eller tjänster har ett direkt samband med hans begäran.

Artikel 4

När det gäller transaktioner som omfattas av artikel 1 skall näringsidkaren skriftligen informera konsumenterna om deras rätt att häva avtalet inom den period som föreskrivs i artikel 5 samt om namn och adress till den gentemot vilken denna rätt kan utövas.

Sådan information skall vara daterad och innehålla sådana detaljerade upplysningar som gör det möjligt att identifiera kontraktet. Den skall

överlämnas till konsumenten:

- a) för fall som anges i artikel 1.1: när avtalet ingås,
- b) för fall som anges i artikel 1.2: senast när avtalet ingås,
- c) för fall som anges i artikel 1.3 och 1.4: när konsumenten lämnar sitt anbud.

Medlemsstaterna skall se till att deras nationella lagstiftning innehåller lämpliga bestämmelser som skyddar konsumenten i de fall sådan information som anges i denna artikel saknas.

Artikel 5

1. Konsumenten skall ha rätt att avsäga sig rättsverkningarna av sitt åtagande genom att skicka ett meddelande inom minst sju dagar från det han mottagit informationen enligt artikel 4. Ett sådant förfarande skall föreskrivas i den nationella lagstiftningen. Det räcker om meddelandet avsänds före utgången av en sådan period.

2. Att lämna ett sådant meddelande skall ha den verkan att konsumenten befrias från alla förpliktelser enligt det uppsagda avtalet.

Artikel 6

Konsumenten kan inte avstå från de rättigheter han tilldelas genom detta direktiv.

Artikel 7

Om konsumenten använder sig av sin rätt att säga upp avtalet, skall de rättsliga verkningarna av en sådan uppsägning regleras genom nationell lagstiftning, särskilt beträffande återbetalning för de levererade varorna eller för utförda tjänster och beträffande återlämning av de mottagna varorna.

Artikel 8

Detta direktiv skall inte hindra medlemsstaterna från att anta eller bibehålla fördelaktigare föreskrifter till skydd för konsumenterna på det område som faller under direktivet.

1. Medlemsstaterna skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att följa detta direktiv inom 24 månader efter dagen för anmälan⁶ och skall genast underrätta kommissionen om detta.

2. Medlemsstaterna skall se till att till kommissionen överlämna texterna till centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

Artikel 10

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Bryssel den 20 december 1985

På rådets vägnar
R. KRIEPS
Ordförande

⁶ Direktivet har anmälts till medlemsstaterna den 23 december 1985.

Sammanfattning av promemorian (Ds 1991:68)

I promemorian behandlas frågan om en anpassning av svensk rätt till ett EG-direktiv om konsumentskydd vid avtal som ingås utanför näringsidkarens fasta försäljningsställe. Det föreslås att direktivet skall införlivas i svensk rätt genom ändringar i hemförsäljningslagen.

De ändringar som promemorian aktualiserar rör framför allt hemförsäljningslagens tillämpningsområde. Det föreslås att lagen skall omfatta inte bara som nu köp av lös egendom utan även andra avtal om överlåtelse eller upplåtelse av sådan egendom, t.ex. hyra och leasing. Vidare föreslås att lagen skall omfatta tjänster i allmänhet.

När det gäller frågan om var konsumenten skall ha företagit den rättshandling som lagen reglerar föreslås att lagen skall tillämpas - förutom som nu vid hembesök och telefonförsäljning - på avtal som träffas under utflykter som organiseras av näringsidkaren och som görs till en plats utanför dennes fasta försäljningsställe.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1993.

Promemorians lagförslag

Förslag till

Lag om ändring i hemförsäljningslagen (1981:1361)

Härigenom föreskrivs i fråga om hemförsäljningslagen (1981:1361) dels att 1, 4, 5 och 7-10 §§ skall ha följande lydelse, dels att 11 § skall upphöra att gälla.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag tillämpas då näringsidkare vid hembesök eller vid telefonsamtal som utgör led i *telefonförsäljning* yrkesmässigt säljer lös egendom till konsumenter för huvudsakligen enskilt bruk. Hembesök föreligger då näringsidkaren *söker upp konsumenten i dennes bostad* eller på någon annan plats där konsumenten inte endast för stunden befinner sig.

Lagen tillämpas också då näringsidkare, under de förutsättningar som anges i första stycket, *mot ersättning åtager sig att utföra fortlöpande tjänster i form av underhåll eller tillsyn av egendom, undervisning eller liknande.*

Denna lag tillämpas då näringsidkare yrkesmässigt *överlåter eller upplåter* lös egendom eller *utför tjänster* till konsumenter för huvudsakligen enskilt bruk. *Lagen gäller dock bara om varan eller tjänsten tillhandahålls*

1. vid hembesök
2. vid telefonsamtal som utgör ett led i *försäljning eller annan liknande verksamhet per telefon, eller*
3. *under en utflykt som organiseras av näringsidkaren och som görs till en plats utanför dennes fasta försäljningsställe.*

Hembesök föreligger då näringsidkaren *avlägger besök i konsumentens i eller någon annan konsumentens bostad* eller på någon annan plats där konsumenten inte endast för stunden befinner sig, *dock inte om besöket äger rum på konsumentens uttryckliga begäran och avtalet avser en vara eller en tjänst som omfattas av konsumentens begäran eller en vara eller en tjänst som har ett direkt samband med den först-*

Lagen tillämpas *dock ej*, om det pris som konsumenten skall betala understiger 300 kr. Lagen tillämpas inte heller vid försäljning av livsmedel eller av fondpapper som avses i lagen (1985:571) om värdepappersmarknaden.

nämnda varan eller tjänsten.

Lagen tillämpas *inte*, om det pris som konsumenten skall betala understiger 300 kr. Lagen tillämpas inte heller *på avtal om leverans* av livsmedel från personer som *regelmässigt betjänar vissa rutter*, *avtal om fondpapper* som avses i lagen (1985:571) om värdepappersmarknaden, *avtal om uppförande av byggnad eller annan fast anläggning på mark eller i vatten eller försäkringsavtal*.

4 §

När avtal ingås vid hembesök, skall näringsidkaren samtidigt lämna konsumenten en handling där denna informeras om innehållet i denna lag. Konsumenten skall skriva under ett exemplar av handlingen som bekräftelse på att han eller hon har tagit emot den. Den informationshandling som överlämnas till konsumenten skall vara åtföljd av en blankett, som denne kan använda för att utöva sin ångerrätt enligt 6 §.

När avtal ingås vid hembesök *eller under en utflykt som organiseras av näringsidkaren och som görs till en plats utanför dennes fasta försäljningsställe*, skall näringsidkaren samtidigt lämna konsumenten en handling där denne informeras om innehållet i denna lag *samt om namn och adress till någon som ångerrätten enligt 6 § kan utövas mot*. Konsumenten skall skriva under ett exemplar av handlingen som bekräftelse på att han eller hon har tagit emot den. Den informationshandling som överlämnas till konsumenten skall vara åtföljd av en blankett, som denne kan använda för att utöva sin ångerrätt.

När avtal ingås vid *telefonförsäljning* skall näringsidkaren senast tre dagar därefter till konsumenten lämna eller sända en bekräftelse av vad som har avtalats, tillsammans med den handling och den blankett som avses

När avtal ingås vid *telefonsamtal som utgör ett led i försäljning eller annan liknande verksamhet per telefon*, skall näringsidkaren senast tre dagar därefter till konsumenten lämna eller sända en bekräftelse av vad som har avta-

i första stycket.

lats, tillsammans med den handling och den blankett som avses i första stycket.

Handlingar och blanketter som avses i första och andra styckena skall överensstämma med formulär som fastställs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

5 §

Om föreskrifterna i 4 § inte iakttas, är konsumenten inte bunden av avtalet.

Vill konsumenten att avtalet skall återgå enligt första stycket, skall näringsidkaren underrättas om detta inom ett år från det att, vid *köp* av lös egendom konsumenten tog emot *godset* eller en väsentlig del av *det* eller, vid avtal om en tjänst, näringsidkaren började utföra tjänsten. Annars har konsumenten förlorat sin rätt att kräva att avtalet skall återgå.

Vill konsumenten att avtalet skall återgå enligt första stycket, skall näringsidkaren underrättas om detta inom ett år från det att, vid *avtal om överlåtelse eller upplåtelse* av lös egendom konsumenten tog emot *varan* eller en väsentlig del av *den* eller, vid avtal om en tjänst, näringsidkaren började utföra tjänsten. Annars har konsumenten förlorat sin rätt att kräva att avtalet skall återgå.

7 §

Vid *köp* av lös egendom börjar ångerveckan löpa den dag då konsumenten tog emot *godset* eller en väsentlig del av *det* eller dessförinnan undersökte *godset* eller *likadant gods*, dock tidigast den dag då handlingar som avses i 4 § kom konsumenten till handa.

Vid avtal om en *fortlöpande* tjänst börjar ångerveckan löpa den dag då de handlingar som avses i 4 § kom konsumenten till handa. Detsamma gäller vid *köp* av lös egendom, om näringsidkaren skriftligen har kommit överens med konsumenten om

Vid *avtal om överlåtelse eller upplåtelse* av lös egendom börjar ångerveckan löpa den dag då konsumenten tog emot *varan* eller en väsentlig del av *den* eller dessförinnan undersökte *varan* eller *en likadan vara*, dock tidigast den dag då handlingar som avses i 4 § kom konsumenten till handa.

Vid avtal om en tjänst börjar ångerveckan löpa den dag då de handlingar som avses i 4 § kom konsumenten till handa. Detsamma gäller vid avtal om *överlåtelse eller upplåtelse* av lös egendom, om näringsidkaren skriftligen har kommit överens med

detta i fall då,

1. *godset* har tillverkats eller väsentligt ändrats efter konsumentens särskilda önskemål, eller

2. det med hänsyn till att *godset* är skrymmande eller av någon annan liknande anledning inte skulle vara rimligt att ångerveckan började löpa först då konsumenten tog emot *godset* eller en väsentligt del av *det* eller dessförinnan undersökte *godset* eller *likadant gods*.

konsumenten om detta i fall då,

1. *varan* har tillverkats eller väsentligt ändrats efter konsumentens särskilda önskemål, eller

2. det med hänsyn till att *varan* är skrymmande eller av någon annan liknande anledning inte skulle vara rimligt att ångerveckan började löpa först då konsumenten tog emot *varan* eller en väsentlig del av den eller undersökte *varan* eller *en likadan vara*.

8 §

Konsumenten får vid *köp* av lös egendom utöva sin ångerrätt endast om *det gods* som han eller hon har tagit emot hålls i väsentligen oförändrat skick. Detta gäller dock inte, om *godset* har förstörts eller förändrats på grund av någon åtgärd som har varit nödvändig för att undersöka *godset* eller på grund av någon omständighet som inte kan hänföras till konsumenten.

Konsumenten får vid *avtal om överlåtelse eller upplåtelse* av lös egendom utöva sin ångerrätt endast om *den vara* som han eller hon har tagit emot hålls i väsentligen oförändrat skick. Detta gäller dock inte, om *varan* har förstörts eller förändrats på grund av någon åtgärd som har varit nödvändig för att undersöka *varan* eller på grund av någon omständighet som inte kan hänföras till konsumenten.

9 §

Om konsumenten vid *köp* av lös egendom utövar sin ångerrätt, skall *det gods* som han eller hon har tagit emot hållas tillgänglig på den plats där *det* har tagits emot. *Godset* får dock hållas tillgänglig på någon annan plats som konsumenten anvisar, om näringsidkaren utan olägenhet kan hämta *det* där.

Om konsumenten vid *avtal om överlåtelse eller upplåtelse* av lös egendom utövar sin ångerrätt, skall *den vara* som han eller hon har tagit emot hållas tillgänglig på den plats där *den* har tagits emot. *Varan* får dock hållas tillgänglig på någon annan plats som konsumenten anvisar, om näringsidkaren utan olägenhet kan hämta *den* där.

Har *godset* sänts till konsumenten

Har *varan* sänts till konsumenten

ten med post skall denne sända tillbaka *godset* på samma sätt, under förutsättning att näringsidkaren tillhandahåller en lämplig förpackning och att konsumenten inte behöver lägga ut för returporto.

ten med post skall denne sända tillbaka *varan* på samma sätt, under förutsättning att näringsidkaren tillhandahåller en lämplig förpackning och att konsumenten inte behöver lägga ut för returporto.

Om konsumenten vid avtal om en tjänst utövar sin ångerrätt, skall vad som sägs i första och andra styckena tillämpas på material som konsumenten har tagit emot, förutsatt att konsumenten inte åsamkas olägenheter av betydelse eller kostnader.

10 §

Om konsumenten *vid köp av lös egendom* utövar sin ångerrätt, skall näringsidkaren lämna tillbaka vad konsumenten har betalt. Konsumenten har rätt att behålla *godset* till dess att näringsidkaren fullgör denna skyldighet.

Om konsumenten utövar sin ångerrätt, skall näringsidkaren lämna tillbaka vad konsumenten har betalt. Konsumenten har rätt att behålla *varan, och i förekommande fall materialet*, till dess att näringsidkaren fullgör denna skyldighet.

Om näringsidkaren i fall som avses i 9 § första stycket inte hämtar *godset* inom tre månader från den dag när ångerveckan började löpa, tillfaller *godset* konsumenten utan ersättning. Detsamma gäller om näringsidkaren i fall som avses i 9 § andra stycket inte inom denna tid lämnar tillbaka vad konsumenten har betalt.

Om näringsidkaren i fall som avses i 9 § första stycket inte hämtar *varan, eller i förekommande fall materialet*, inom tre månader från den dag när ångerveckan började löpa, tillfaller *egendomen* konsumenten utan ersättning. Detsamma gäller om näringsidkaren i fall som avses i 9 § andra stycket inte inom denna tid lämnar tillbaka vad konsumenten har betalt.

11 §

Om konsumenten vid avtal om en fortlöpande tjänst utövar sin ångerrätt, skall näringsidkaren

*lämna tillbaka vad konsumenten
har betalt.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller äldre föreskrifter.

Förteckning över remissinstanser som har yttrat sig över departementspromemorian Den svenska hemförsäljningslagens anpassning till EG:s regelverk, Ds 1991:68

Efter remiss har yttrande över promemorian avgetts av Hovrätten över Skåne och Blekinge, Göteborgs tingsrätt, Kommerskollegium, Finansinspektionen, Marknadsdomstolen, Domstolsverket, Konsumentverket, Allmänna reklamationsnämnden, Lunds Universitet, Svenska kommunförbundet, Sveriges Advokatsamfund, Sveriges Industriförbund, Sveriges Köpmannaförbund, Grossistförbundet Svensk Handel, Kooperativa Förbundet (KF), Företagarnas Riksorganisation, Sveriges Försäkringsförbund, Sveriges Trähusfabrikanters Riksförbund och Direkthandelsföretagens Förening.

Yttrande har också inkommit från Svenska Bankföreningen och Sparbanksgruppen AB.

Sveriges domareförbund, Folksam och Svenska Byggentreprenörföreningen har beretts tillfälle att avge yttranden men har avstått från att yttra sig.

Lagrådsremissens lagförslag

Förslag till

Lag om ändring i hemförsäljningslagen (1981:1361)

Härigenom föreskrivs i fråga om hemförsäljningslagen (1981:1361)
dels att 11 § skall upphöra att gälla,
dels att 1, 4, 5 och 7-10 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag tillämpas då näringsidkare vid hembesök eller vid telefonsamtal som utgör led i telefonsförsäljning yrkesmässigt säljer lös egendom till konsumenter för huvudsakligen enskilt bruk. Hembesök föreligger då näringsidkaren söker upp konsumenten i dennes bostad eller på någon annan plats där konsumenten inte endast för stunden befinner sig.

Lagen tillämpas också då näringsidkare, under de förutsättningar som anges i första stycket, mot ersättning åtager sig att utföra fortlöpande tjänster i form av underhåll eller tillsyn av egendom, undervisning eller liknande.

Lagen tillämpas dock ej, om det pris som konsumenten skall betala understiger 300 kr. Lagen tillämpas inte heller vid försäljning av livsmedel eller av finansiella instrument som avses i lagen (1991: 980) om handel med finansiella instrument.

Denna lag tillämpas då näringsidkare yrkesmässigt överlåter eller upplåter lös egendom eller utför tjänster till konsumenter för huvudsakligen enskilt bruk, om avtalet ingås

1. vid hembesök, varmed avses ett besök i konsumentens eller någon annan konsuments bostad eller på någon annan plats där konsumenten inte endast för stunden befinner sig,

2. vid telefonsamtal som utgör led i försäljning eller annan liknande verksamhet, eller

3. under en av näringsidkaren organiserad utflykt till en plats utanför dennes fasta försäljningsställe.

Lagen tillämpas dock inte, om

1. det pris som konsumenten skall betala understiger 300 kr,

2. avtalet gäller leverans av livsmedel från näringsidkare som regelmässigt betjänar vissa ruter,

¹ Senaste lydelse 1991:988

3. avtalet gäller finansiella instrument som avses i lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument,

4. avtalet gäller uppförande av byggnad eller annan fast anläggning på mark eller i vatten,

5. avtalet är ett försäkringsavtal,

6. avtalet ingås vid ett hembesök som äger rum på konsumentens uttryckliga begäran och avtalet gäller en vara eller en tjänst som omfattas av konsumentens begäran eller som har ett direkt samband med den varan eller tjänsten, eller

7. avtalet ingås vid ett telefonsamtal med ett kreditinstitut som avses i 3 § lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank och avtalet gäller en tjänst.

4 §

När avtal ingås vid hembesök, skall näringsidkaren samtidigt lämna konsumenten en handling där denna informeras om innehållet i denna lag. Konsumenten skall skriva under ett exemplar av handlingen som bekräftelse på att han eller hon har tagit emot den. Den informationshandling som överlämnas till konsumenten skall vara åtföljd av en blankett, som denne kan använda för att utöva sin ångerrätt enligt 6 §.

När avtal ingås vid hembesök eller under en av näringsidkaren organiserad utflykt till en plats utanför dennes fasta försäljningsställe, skall näringsidkaren samtidigt lämna konsumenten en handling där denne informeras om innehållet i denna lag samt om namn och adress till någon som ångerrätten enligt 6 § kan utövas mot. Konsumenten skall skriva under ett exemplar av handlingen som bekräftelse på att han eller hon har tagit emot den. Den informationshandling som överlämnas till konsumenten skall vara åtföljd av en blankett, som denne kan använda för att utöva

När avtal ingås vid *telefonförsäljning* skall näringsidkaren senast tre dagar därefter till konsumenten lämna eller sända en bekräftelse av vad som har avtalats, tillsammans med den handling och den blankett som avses i första stycket.

Handlingar och blanketter som avses i första och andra styckena skall överensstämma med formulär som fastställs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

5 §²

Om föreskrifterna i 4 § inte iakttas, är konsumenten inte bunden av avtalet.

Vill konsumenten att avtalet skall återgå enligt första stycket, skall näringsidkaren underrättas om detta inom ett år från det att, vid *köp* av lös egendom konsumenten tog emot *godset* eller en väsentlig del av *det* eller, vid avtal om en tjänst, näringsidkaren började utföra tjänsten. Annars har konsumenten förlorat sin rätt att kräva att avtalet skall återgå.

sin ångerrätt.

När avtal ingås vid *telefonförsäljning* eller *annan liknande verksamhet per telefon*, skall näringsidkaren senast tre dagar därefter till konsumenten lämna eller sända en bekräftelse av vad som har avtalats, tillsammans med den handling och den blankett som avses i första stycket.

Vill konsumenten att avtalet skall återgå enligt första stycket, skall näringsidkaren underrättas om detta inom ett år från det att, vid *avtal om överlåtelse eller upplåtelse* av lös egendom konsumenten tog emot *varan* eller en väsentlig del av *den* eller, vid avtal om en tjänst, näringsidkaren började utföra tjänsten. Annars har konsumenten förlorat sin rätt att kräva att avtalet skall återgå.

7 §³

Vid *köp* av lös egendom börjar ångerveckan löpa den dag då konsumenten tog emot *godset* eller en väsentlig del av *det* eller dessförinnan undersökte *godset* eller *likadant gods*, dock tidigast den dag då handlingar som avses

Vid *avtal om överlåtelse eller upplåtelse* av lös egendom börjar ångerveckan löpa den dag då konsumenten tog emot *varan* eller en väsentlig del av *den* eller dessförinnan undersökte *varan* eller *en likadan vara*, dock tidi

² Senaste lydelse 1987:492

³ Senaste lydelse 1987:492

i 4 § kom konsumenten till handa.

Vid avtal om en *fortlöpande* tjänst börjar ångerveckan löpa den dag då de handlingar som avses i 4 § kom konsumenten till handa. Detsamma gäller vid *köp* av lös egendom, om näringsidkaren skriftligen har kommit överens med konsumenten om detta i fall då,

1. *godset* har tillverkats eller väsentligt ändrats efter konsumentens särskilda önskemål, eller
2. det, med hänsyn till att *godset* är skrymmande eller av någon annan liknande anledning, inte skulle vara rimligt att ångerveckan började löpa först då konsumenten tog emot *godset* eller en väsentligt del av *det* eller dessförinnan undersökte *godset* eller *likadant gods*.

gast den dag då handlingar som avses i 4 § kom konsumenten till handa.

Vid avtal om en tjänst börjar ångerveckan löpa den dag då de handlingar som avses i 4 § kom konsumenten till handa. Detsamma gäller vid avtal om *överlåtelse eller upplåtelse* av lös egendom, om näringsidkaren skriftligen har kommit överens med konsumenten om detta i fall då,

1. *varan* har tillverkats eller väsentligt ändrats efter konsumentens särskilda önskemål, eller
2. det, med hänsyn till att *varan* är skrymmande eller av någon annan liknande anledning, inte skulle vara rimligt att ångerveckan började löpa först då konsumenten tog emot *varan* eller en väsentlig del av *den* eller undersökte *varan* eller *en likadan vara*.

8 §

Konsumenten får vid *köp* av lös egendom utöva sin ångerrätt endast om *det gods* som han eller hon har tagit emot hålls i väsentligen oförändrat skick. Detta gäller dock inte, om *godset* har förstörts eller förändrats på grund av någon åtgärd som har varit nödvändig för att undersöka *godset* eller på grund av någon omständighet som inte kan hänföras till konsumenten.

Konsumenten får vid *avtal om överlåtelse eller upplåtelse* av lös egendom utöva sin ångerrätt endast om *den vara* som han eller hon har tagit emot hålls i väsentligen oförändrat skick. Detta gäller dock inte, om *varan* har förstörts eller förändrats på grund av någon åtgärd som har varit nödvändig för att undersöka *varan* eller på grund av någon omständighet som inte kan hänföras till konsumenten.

9 §

Om konsumenten vid *köp* av lös

Om konsumenten vid *avtal om*

egendom utövar sin ångerrätt, skall *det gods* som han eller hon har tagit emot hållas tillgänglig på den plats där *det* har tagits emot. *Godset* får dock hållas tillgänglig på någon annan plats som konsumenten anvisar, om näringsidkaren utan olägenhet kan hämta *det* där.

Har *godset* sänts till konsumenten med post skall denne sända tillbaka *godset* på samma sätt, under förutsättning att näringsidkaren tillhandahåller en lämplig förpackning och att konsumenten inte behöver lägga ut för returporto.

Om konsumenten *vid köp av lös egendom* utövar sin ångerrätt, skall näringsidkaren lämna tillbaka vad konsumenten har betalt. Konsumenten har rätt att behålla *godset* till dess att näringsidkaren fullgör denna skyldighet.

Om näringsidkaren i fall som avses i 9 § första stycket inte hämtar *godset* inom tre månader från den dag när ångerveckan började löpa, tillfaller *godset* konsumenten utan ersättning. Detsamma gäller om näringsid-

överlåtelse eller upplåtelse av lös egendom utövar sin ångerrätt, skall *den vara* som han eller hon har tagit emot hållas tillgänglig på den plats där *den* har tagits emot. *Varan* får dock hållas tillgänglig på någon annan plats som konsumenten anvisar, om näringsidkaren utan olägenhet kan hämta *den* där.

Har *varan* sänts till konsumenten med post skall denne sända tillbaka *varan* på samma sätt, under förutsättning att näringsidkaren tillhandahåller en lämplig förpackning och att konsumenten inte behöver lägga ut för returporto.

Om konsumenten vid avtal om en tjänst utövar sin ångerrätt, skall vad som sägs i första och andra styckena tillämpas på material som konsumenten har tagit emot, förutsatt att konsumenten inte åsamkas olägenheter av betydelse eller kostnader.

10 §

Om konsumenten utövar sin ångerrätt, skall näringsidkaren lämna tillbaka vad konsumenten har betalt. Konsumenten har rätt att behålla *varan*, och i förekommande fall *materialet*, till dess att näringsidkaren fullgör denna skyldighet.

Om näringsidkaren i fall som avses i 9 § första stycket inte hämtar *varan*, eller i förekommande fall *materialet*, inom tre månader från den dag när ångerveckan började löpa, tillfaller *egendomen* konsumenten utan

karen i fall som avses i 9 § andra stycket inte inom denna tid lämnar tillbaka vad konsumenten har betalt.

ersättning. Detsamma gäller om näringsidkaren i fall som avses i 9 § andra stycket inte inom denna tid lämnar tillbaka vad konsumenten har betalt.

11 §

Om konsumenten vid avtal om en fortlöpande tjänst utövar sin ångerrätt, skall näringsidkaren lämna tillbaka vad konsumenten har betalt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller äldre föreskrifter.

Lagrådet

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1992-03-30

Närvarande: justitierådet Bengt Rydin, regeringsrådet Stig von Bahr, justitierådet Inger Nyström.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 19 mars 1992 har regeringen på hemställan av statsrådet Laurén beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i hemförsäljningslagen (1981:1361).

Förslaget har inför lagrådet föredragits av kanslirådet Göran Karlstedt.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Regeringens proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	2
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 9 april 1992	8
1 Inledning	8
2 EG-reglernas införlivande i svensk rätt	9
3 Behovet av ändring i hemförsäljningslagen	10
3.1 Förvärvets syfte	10
3.2 Begreppet näringsidkare	11
3.3 Avtalstyperna	11
3.4 Avtalssituationen	13
3.5 Anbud från konsumenten	17
3.6 Undantag från hemförsäljningslagen för vissa prestationer	17
3.7 Näringsidkarens informationsplikt	20
3.8 Konsumentens ångerrätt	21
3.9 Regleringens tvingande karaktär	23
3.10 Lagens benämning	23
3.11 Kostnader och resursbehov	23
3.12 Ikraftträdande	24
4 Upprättat lagförslag	24
5 Specialmotivering	24
6 Hemställan	30
7 Beslut	30
Bilaga 1 EG-direktiv om konsumentskydd vid avtal som ingås utanför näringsidkarens fasta försäljningsställe (engelsk originalversion)	31
Bilaga 2 Inofficiell svensk översättning av direktivet	36
Bilaga 3 Sammanfattning av promemorian (Ds 1991:68)	41
Bilaga 4 Promemorians lagförslag	42
Bilaga 5 Förteckning över remissinstanser	48
Bilaga 6 Lagrådsremissens lagförslag	49
Bilaga 7 Utdrag ur protokoll vid lagrådets sammanträde den 30 mars 1992	55